

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alicia Hansson Catenot

#Metoo, förtal & försvarlighet

En granskning av vilket rättsligt utrymme som finns för
andra bedömningar i förtalsdomarna kopplade till
metoo-rörelsen

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Ulrika Andersson

Termin för examen: Period 1 VT2022

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR OCH BEGREPP	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	6
1.3 Metod och material	7
1.3.1 Allmänt om rättsanalytisk metod	7
1.3.2 Undersöka gällande rätt	9
1.3.3 Rättsfallsanalys	11
1.4 Avgränsningar	12
1.5 Forskningsläge	14
1.6 Disposition	14
2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	15
2.1 Genusrättsvetenskap	15
2.2 Sexuellt våld	17
2.3 Olika former av rättvisa	19
3 RÄTTSLIG REGLERING	23
3.1 Yttrandefrihet	23
3.2 Förtal	24
3.2.1 Ärekränkingsbrotten	24
3.2.2 Förtalsbestämmelsen	27
3.2.2.1 Straffansvar	27
3.2.2.2 Ansvarsfrihetsregeln	29
3.2.3 Grovt förtal	34
3.2.4 Social adekvans	35
4 #METOO OCH FÖRTALSDOMARNA	37
4.1 Sociala medier	37

4.2	Metoo-rörelsen	38
4.3	Förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen	41
4.3.1	Allmänt om rättsfallsanalysen	41
4.3.2	Syftet med inläggen	43
4.3.3	Tingsrätternas bedömningar	45
4.3.3.1	Straffansvar	45
4.3.3.2	Försvarlighet	46
4.3.3.3	Grovt förtal	48
5	VILKET UTRYMME FINNS FÖR ANDRA BEDÖMNINGAR I FÖRTALSDOMARNA?	50
5.1	Förtalsbestämmelsen	50
5.2	Yttrandefrihet	54
5.2.1	Metoo-rörelsen	54
5.2.2	Offentliggöra missförhållanden	55
5.2.3	Offentlig person	56
5.3	Sexuellt våld	57
5.4	Kvinnornas inlägg	59
5.4.1	Syftet med inlägget	59
5.4.2	Hur inlägget är skrivet	60
5.4.3	Inläggets spridning	61
6	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	63
6.1	Vidare forskning	64
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	65
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	69

Summary

The metoo movement, a revolt against sexual violence, spread throughout the world during the autumn of 2017. Some women were reported and later convicted of defamation after posting about being victims of sexual violence and thereby publishing names or other details about their alleged perpetrators on social media.

This thesis examines the defamation judgments with connections to the metoo movement. The purpose of the thesis is to investigate what space there is in established law for other assessments in defamation judgments with connections to the metoo movement from a gender perspective. A special focus in the thesis is on the defamation provision's justifiability assessment.

Established law has in the thesis been examined and a case analysis has been carried out with fourteen defamation judgments with connections to the metoo movement. Connection to the metoo movement means that the statements have been published on social media, that the statements have been from victims of sexual violence and that the posts in some ways have pointed out an alleged perpetrator.

The conclusion of the thesis is that there is a legal space for other assessments in the defamation judgments with connections to the metoo movement. My opinion is that there are several aspects that the courts could have considered to indicate that the posts on social media were justifiable. For instance, by considering the women's posts as part of a political and societal discussion about sexual violence and as making bad conditions public, and also by considering the men's public positions, research on sexual violence and the purpose of the posts in a different way.

Sammanfattning

Hösten år 2017 spreds metoo-rörelsen, ett uppror mot sexuellt våld, över hela världen. Efter att vissa kvinnor i sina inlägg om utsatthet för sexuellt våld publicerat namn eller andra detaljer om sina påstådda förövare i sociala medier anmäldes och sedermera dömdes flera av dem för förtal.

Denna uppsats granskar dessa förtalsdomar med kopplingar till metoo-rörelsen. Syftet med uppsatsen är att undersöka vilket utrymme som finns i gällande rätt för andra bedömningar i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen utifrån ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Särskilt fokus i uppsatsen ligger på förtalsbestämmelsens försvarlighetsbedömning.

I uppsatsen har gällande rätt på området undersökts och en rättsfallsanalys har genomförts med fjorton förtalsdomar med kopplingar till metoo-rörelsen. Koppling till metoo-rörelsen innebär att uppgifterna har publicerats i sociala medier, att uppgifterna har berört egenupplevd utsatthet för någon typ av sexuellt våld och att inlägget på något sätt har pekat ut en påstådd förövare.

Framställningen visar att det finns ett rättsligt utrymme för andra bedömningar i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen. Jag anser att det finns flera aspekter som domstolarna hade kunnat bedöma tala för att inläggen i sociala medier var försvarliga. Bland annat genom att se kvinnornas inlägg som en del av en politisk och samhällelig diskussion kring sexuellt våld och som offentliggörande av missförhållanden samt även genom att beakta männens offentliga positioner, forskningen kring sexuellt våld och syftet med inläggen på ett annorlunda sätt.

Förord

Tack till min familj och vänner för att ha stöttat och peppat mig i mitt uppsatsskrivande och under hela juristprogrammet. Det har verkligen varit en bergochdalbana och jag är väldigt glad och tacksam för ert stöd. Tack till min handledare Ulrika Andersson för kloka kommentarer och uppmuntran och tack till alla kvinnor vars kamp föregått min.

Slutligen stort tack till Caroline, Josefin och Sigrid för alla timmar i biblioteket, för alla skratt och för all pepp, hjälp och stöd. Utan er ingen uppsats.

Lund, maj 2022
Alicia Hansson Catenot

Förkortningar och begrepp

BrB	Brottsbalk (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
Sexuellt våld	Kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Kan vara allt från förnedring och trakasserier till våldtäkt. Kan också handla om att tvinga någon att utföra olika typer av sexuella handlingar. ¹
TF	Tryckfrihetsförordning (1949:105)
YGL	Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469)

¹ Nationellt centrum för kvinnofrid, 'Sexuellt våld'.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Hösten år 2017 spreds metoo-rörelsen över hela världen. Det var en unik händelse där kvinnor² gick samman och på ett strukturerat sätt berättade om sina erfarenheter av olika typer av sexuellt våld i sociala medier.³ Vissa kvinnor publicerade namn eller andra detaljer om sina påstådda förövare i sina metoo-inlägg och vissa av dessa inlägg ledde till anmälningar om förtal från de utpekade männen. Den 20 februari 2018 dömdes den första kvinnan för förtal efter att ha publicerat ett inlägg på Facebook under #metoo. Fler förtalsdomar följde och i maj år 2022 har fler än fjorton förtalsdomar med kopplingar till metoo-rörelsen avgjorts.

Förtalsdomarna har kritiserats av till exempel initiativtagarna till *Förtalskassan*, en fond till för att betala de förtalsdömda kvinnornas böter och skadestånd. Initiativtagarna oroas över att förtalsdomarna sprider rädsla och leder till en återgång till tystnadskulturen kring sexuella övergrepp. De menar också att domarna tyder på ett orättvist rättssystem där förövare ofta går fria, samtidigt som kvinnor döms för förtal när de berättar om övergrepp.⁴

Förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen belyser konflikten mellan intresset av yttrandefrihet och den enskildes intresse av skydd mot kränkande yttranden. Yttrandefriheten är en grundlagsskyddad rättighet som utgör grunden för ett demokratiskt samhällsskick.⁵ Den är dock inte absolut utan det finns begränsningar som till exempel förtalsbestämmelsen.⁶

² Även transpersoner och icke-binära personer deltog i metoo-upproret och även transpersoner, icke-binära personer och män utsätts för sexuellt våld. I uppsatsen förenklas det kring att handla om kvinnor som offer för sexuellt våld och män som förövare på grund av att det oftast ser ut så.

³ Jämställdhetsmyndigheten, 'Berättelser från #Metoo-uppropen'.

⁴ Runevad Kjellmer & Adelai, 'Kända feminister lanserar "Förtalskassa" – betalar när kvinnor döms för förtal'.

⁵ 2 kap. 1 § RF.

⁶ 2 kap. 20–23 §§ RF; 5 kap. 1 § BrB.

Förtalsbestämmelsen kriminaliserar att lämna kränkande uppgifter om andra, men innehåller undantag som medför att det i vissa fall kan vara försvarligt att lämna förtalsgrundande uppgifter om någon.⁷ I vilken utsträckning det kan ha varit försvarligt att peka ut påstådda förövare på sociala medier i samband med metoo-rörelsen kommer att undersökas i uppsatsen.

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsen tar avstamp i kritiken mot dessa förtalsdomar och ämnar undersöka domarna samt vilket utrymme som finns i gällande rätt för andra bedömningar i domarna utifrån ett genusrättsvetenskapligt perspektiv.

Fokus i uppsatsen ligger särskilt på förtalsbestämmelsens försvarlighetsbedömning, men hela domarna har analyserats. Syftet med uppsatsen är inte att fastställa gällande rätt utan att undersöka vilket utrymme som finns inom gällande rätt.

Uppsatsens huvudfrågeställning är följande:

- Hur kan man inom ramen för gällande rätt argumentera för andra bedömningar i de svenska förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen utifrån ett genusrättsvetenskapligt perspektiv?

Till hjälp används följande underfrågeställningar:

- Hur ser den rättsliga regleringen ut kring yttrandefrihet i Sverige?
- Hur ser den rättsliga regleringen ut kring förtal i Sverige?
- Vilka aspekter har domstolarna beaktat i försvarlighetsbedömningarna i de svenska förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen?

⁷ 5 kap. 1 § BrB.

1.3 Metod och material

1.3.1 Allmänt om rättsanalytisk metod

I uppsatsen används det som Claes Sandgren, professor i civilrätt, benämner som rättsanalytisk metod. Metoden lämpar sig väl eftersom en rättsanalytisk syn uppfattar argumentationen inom rättsvetenskapen som fri och rättssystemet som öppet och i avsaknad av ”rätt svar” på rättsliga problem, vilket speglar uppsatsens syfte och perspektiv.⁸ Grunden för detta synsätt har lagts av rättsrealismen som betonar att rättstillämpningen har flera legitima alternativ att välja mellan när den ställs inför svåra frågor.⁹ Till skillnad från ett rättsdogmatiskt synsätt som bygger på föreställningen att det finns en rätt lösning på varje juridiskt problem öppnar den rättsanalytiska metoden upp för rättsrealismens synsätt.¹⁰

Den rättsanalytiska metodens uppgift är att analysera rätten och uppgiften är betydligt bredare och friare än den rättsdogmatiska metodens uppgift som är att fastställa gällande rätt genom användandet av de allmänt accepterade rättskällorna.¹¹ Uppgiften att undersöka gällande rätt ingår ofta i ett rättsanalytiskt arbete, men studien behöver inte stanna där.¹² Syftet med studiet av gällande rätt skiljer sig dessutom ofta åt mellan metoderna. I ett rättsanalytiskt arbete används studiet av gällande rätt ofta som en kritisk utgångspunkt till skillnad från i ett rättsdogmatiskt arbete där syftet är att fastställa gällande rätt.¹³ En annan skillnad mellan metoderna är att i stort sett alla former av material kan användas för analysen i ett rättsanalytiskt arbete medan ett rättsdogmatiskt arbete är begränsat av de allmänt accepterade rättskällorna.¹⁴ Begränsningen till den allmänt accepterade rättskälleläran har kritiserats av genusrättsvetenskapliga forskare. Avgränsningen till rättskällor som det enda relevanta materialet anses vara

⁸ Sandgren (2021), s. 54.

⁹ Sandgren (2021), s. 54.

¹⁰ Sandgren (2021), s. 54.

¹¹ Sandgren (2021), s. 54; Kleinman (2018), s. 21.

¹² Sandgren (2021), s. 54.

¹³ Sandgren (2021), s. 54; Gunnarsson m.fl. (2018), s. 104.

¹⁴ Sandgren (2021), s. 54; Gunnarsson m.fl. (2018), s. 104.

alltför snäv och fler kunskapskällor än dessa anses kunna användas och vara relevanta i en vetenskaplig studie om rätten och rättvisan.¹⁵ En annan princip i den allmänt accepterade rättskälleläran som har kritiserats är att rättsfall från högsta instans tillmäts större vikt än rättsfall från lägre instanser.¹⁶

I ett rättsanalytiskt arbete kan som redan nämnts i stort sett alla former av material användas för analysen och Sandgren ger exempel på att intervjuer med jurister, underrättspraxis, interna manualer, statistik, tidningsartiklar och material från andra vetenskaper kan användas som material.¹⁷ Sandgren noterar att materialets variationsrikedom ger ett underlag för en mångfacetterad analys av en mängd olika slags ämnen, men att materialet samtidigt kan orsaka urvalsproblem som kräver särskilda överväganden och som påverkar vilka slutsatser som materialet medger.¹⁸

Till skillnad från i en rättsdogmatisk framställning är det tillåtet att i ett rättsanalytiskt arbete ge värderingar utrymme. Sandgren betonar att det självklart inte utesluter att argumentationen ska vara rationell och byggas under av ett relevant material.¹⁹ I uppsatsen har ett genusrättsvetenskapligt perspektiv anlagts, vilket utvecklas i kapitel två. Det genusrättsvetenskapliga perspektivet har valts på grund av uppsatsämnets könade karaktär. En majoritet av de som utsätts för olika typer av sexuellt våld är kvinnor och en majoritet av förövarna är män.²⁰ Det sexuella våldets könade karaktär syntes under metoo-rörelsen där det framför allt var kvinnor som delade med sig av berättelser om utsatthet för olika typer av sexuellt våld och de utpekade förövarna var framför allt män.

¹⁵ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 98–99.

¹⁶ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 99.

¹⁷ Sandgren (2021), s. 54.

¹⁸ Sandgren (2021), s. 54.

¹⁹ Sandgren (2021), s. 55.

²⁰ Se exempelvis statistik från Brå från år 2020: Brå (2020a), s. 32; Brå (2020b), s. 26.

1.3.2 Undersöka gällande rätt

För att kunna besvara huvudfrågeställningen och de två första underfrågeställningarna som söker svar på hur den rättsliga regleringen ser ut kring yttrandefrihet och förtal i Sverige har gällande rätt beskrivits, systematiserats och tolkats utifrån de allmänt accepterade rättskällorna lagtext, lagförarbeten, rättspraxis och doktrin.²¹

Det är rättskällevärdsläran som talar om vilka rättskällorna är, deras hierarki och inbördes relation i övrigt samt rättskällevärdeprinciperna.²² Rättskällevärdeprinciperna är principer för källornas tolkning, som till exempel principer för analogier och motsatsslut, normkonflikters lösning, begreppsbildning, osv.²³

Rättskällevärdsläran är inte statisk utan Sandgren menar att den har vidgats under senare år. Läran kan dessutom skilja sig åt mellan olika rättsområden.²⁴ Ofta åsyftas lagtext, lagförarbeten, rättspraxis och doktrin som rättskällorna, men vissa har vidare definitioner där man till exempel inkluderar allt som får påverka de traditionella rättskällornas tillämpning.²⁵

Av de inhemska rättskällorna är det lagar och andra författningar som har högst formell auktoritet och därför bör man normalt börja med att undersöka vad som står i lagtexten. På många områden saknas dock lagstiftning på området eller så är lagstiftningen vag, otydlig, ofullständig eller klart föråldrad.²⁶ Bland de övriga rättskällorna har rättspraxis och förarbeten en särskild ställning. Särskilt centrala är prejudikaten från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.²⁷ I Sverige brukar uttalanden i lagförarbeten ofta tillmätas stor betydelse som rättskälla vid lagtolkning om man jämför internationellt. Enligt Ulf Bernitz, professor i europarätt, har uttalandena i förarbetena framför allt betydelse när lagstiftningen är relativt ny. Han menar att uttalanden i förarbetena ofta brukar tappa successivt i

²¹ Kleinman (2018), s. 21.

²² Sandgren (2021), s. 47.

²³ Sandgren (2021), s. 47.

²⁴ Sandgren (2021), s. 47.

²⁵ Sandgren (2021), s. 47–48.

²⁶ Bernitz m.fl. (2020), s. 30–31; Sandgren (2021), s. 48.

²⁷ Bernitz m.fl. (2020), s. 31.

betydelse under tiden lagstiftningen blir äldre, rättspraxis utvecklas och de faktiska förhållandena ändras. Äldre förarbeten till omsorgsfullt utarbetad lagstiftning, som till exempel balkarna, kan enligt Bernitz dock behålla sitt värde under lång tid, men de ska ändå användas med försiktighet med hänsyn till den utveckling som kan ha skett.²⁸ Övriga rättskällor såsom doktrin, soft law, en dissens i HD, m.m. har betydligt svagare ställning.²⁹

Med andra ord ska lagstiftning och andra författningar beaktas, prejudikat och lagförarbeten bör beaktas och övriga rättskällor får beaktas.³⁰ Vid bedömningen av rättskällevärdet av ett uttalande ska en sammanvägning göras av rättskällans auktoritet och uttalandets sakliga tyngd.³¹

I arbetet med att undersöka och redogöra för gällande rätt har lagtext i första hand använts. För att beskriva den rättsliga regleringen kring förtal och yttrandefrihet är det brottsbalken (BrB), regeringsformen (RF) samt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna³² som har studerats. Förarbeten, rättspraxis och doktrin har använts som tolkningsmedel av lagtexten. Förarbetet prop. 1962:10 *med förslag till brottsbalk* har till stor del använts för att uttolka rättsläget. Av doktrinen har framför allt *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten* av Nils Jareborg, Sandra Friberg, Petter Asp och Magnus Ulväng, professorer och docenter i straffrätt och civilrätt samt *Yttrandefrihetsgrundlagarna: Yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform* av Hans-Gunnar Axberger, professor i konstitutionell rätt, studerats, men även Lexino och Nordstedts lagkommentarer har använts.

²⁸ Bernitz m.fl. (2020), s. 31.

²⁹ Sandgren (2021), s. 48.

³⁰ Peczenik (1988), s. 240–241.

³¹ Sandgren (2021), s. 49.

³² Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rom 4 november 1950, SÖ 1952:35; se även lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

1.3.3 Rättsfallsanalys

För att besvara huvudfrågeställningen och underfrågeställningen som söker svar på vilka aspekter som domstolarna har lyft i försvarlighetsbedömningarna i de svenska förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen har en rättsfallsanalys genomförts. Rättsfallen togs fram genom databassökningar, sökningar i media och tips från andra personer. För att omfattas i granskningen behövde rättsfallen beröra ett fall där en kvinna har delat en berättelse på sociala medier om egenupplevd utsatthet för någon typ av sexuellt våld och därigenom även på något sätt pekat ut sin påstådda förövare. Inläggen i sociala medier behövde inte ha skett hösten 2017 då metoo-rörelsen fick sitt genombrott och kvinnorna behövde inte heller själva ha använt #metoo i sina inlägg för att rättsfallen skulle omfattas i granskningen.

Sökningarna ägde rum i januari år 2022 och resulterade i fjorton tingsrättsdomar. Ett av rättsfallen behandlar två olika kvinnors inlägg om samma man.³³ Endast den ena kvinnans dom har använts som material i rättsfallsanalysen på grund av att den andra kvinnan publicerat sitt inlägg som en reaktion på en väns utsatthet för sexuellt våld. Av de fjorton domarna är det i april år 2022 fyra som även har avgjorts i hovrätt.³⁴ Ingen av domarna har i april år 2022 tagits upp av Högsta domstolen utan de tre hovrättsdomar som har överklagats till Högsta domstolen har nekats prövningstillstånd. På grund av det ringa antalet hovrättsdomar samt att dessa till stor del hänvisar till tingsrättsdomarnas bedömningar har de fjorton tingsrättsdomarna utgjort rättsfallsanalysens material. Rättsfallsanalysen genomförs i kapitel fyra samt fem och i avsnitt 4.3.1 redogörs närmare för de granskade rättsfallen.

³³ Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

³⁴ Svea hovrätt dom 2021-03-24 i mål nr B 8626–19; Svea hovrätt dom 2021-11-29 i mål nr B 260–20; Svea hovrätt dom 2022-03-03 i mål nr B 4674–20; Svea hovrätt dom 2021-04-15 i mål nr B 12848–20.

För att få en förståelse för det sammanhang som de undersökta rättsfallen befinner sig i redogörs i kapitel två för uppsatsens teoretiska utgångspunkter och i kapitel fyra för sociala medier och metoo-rörelsen. I kapitlet som redogör för de teoretiska utgångspunkterna har bland annat boken *Genusrättsvetenskap* av Åsa Gunnarsson, Eva-Maria Svensson, Jannice Käll och Wanna Svedberg, professorer och lektorer i rättsvetenskap, immaterialrätt och straffrätt använts. Även statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå) och artikeln *Kaleidoscopic Justice: Sexual Violence and Victims' Perceptions of Justice* av Clare McGlynn och Nicole Westmarland, professorer i rättsvetenskap, har använts som material i kapitlet. I avsnitten om sociala medier och metoo-rörelsen har bland annat tidningsartiklar, Nationalencyklopedin, rapporter från Internetstiftelsen, dokumentärserien *Metoo – hösten som förändrade Sverige* och Facebook samt Twitters egna regelverk använts som material.

1.4 Avgränsningar

I uppsatsen granskas förtalsdomar som har kopplingar till metoo-rörelsen. I det här sammanhanget innebär koppling till metoo-rörelsen att uppgifterna har publicerats i sociala medier, att uppgifterna berör egenupplevd utsatthet för någon typ av sexuellt våld och att inlägget på något sätt har pekat ut en påstådd förövare. Förtalsdomar där uppgifter har spridits på andra sätt än genom sociala medier, där någon annan än den utsatta har skrivit inlägget eller som berör anklagelser om andra typer av våld än sexuellt våld har därmed inte inkluderats i uppsatsen.

I uppsatsen behandlas inte bevisfrågor eftersom jag inte har tillgång till all bevisning. Rättsfallsanalysen är baserad på de undersökta rättsfallen och jag utgår från vad domstolen ansett vara bevisat. Det som undersöks i uppsatsen är därmed om rätten kan tillämpas på ett annorlunda sätt.

Om förtal förövas i tryckt skrift eller i tekniska upptagningar tillämpas de speciella ansvarsreglerna i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). De rättsfall som har granskats i uppsatsen

rör dock förtal som har förövats på interaktiva webbplatser, som till exempel Facebook, och dessa omfattas inte av TF eller YGL.³⁵ Därför redogörs inte närmare i uppsatsen för reglerna i TF och YGL.

Fokus i uppsatsen är på försvarlighetsbedömningen, men även de andra delarna av förtalsbestämmelsen och rättsfallen har analyserats. I uppsatsen anläggs ett genusrättsvetenskapligt perspektiv, vilket det redogörs kortfattat och grundläggande för tillsammans med uppsatsens övriga teoretiska utgångspunkter. I ett större arbete hade dessa kunnat utvecklats vidare och kapitlet hade kunnat vara mer omfattande. Även andra perspektiv hade kunnat anläggas, till exempel hade jag i stället för ett genusrättsvetenskapligt perspektiv kunnat välja att fokusera på de utpekade männen och frågor om personlig integritet.

Även transpersoner och icke-binära personer deltog i metoo-uppropet och även transpersoner, icke-binära personer och män utsätts för sexuellt våld. Sexuellt våld är mer komplext än att enbart män utsätter enbart kvinnor, även om det oftast är så det ser ut.³⁶ Andra maktrelationer än kön kan dessutom ha betydelse, som till exempel etnicitet, klass och sexuell läggning, och med hjälp av begreppet intersektionalitet kan samverkande maktrelationer studeras.³⁷ I uppsatsen anlägger jag dock inte ett intersektionellt perspektiv utan jag fokuserar endast på maktrelationen kön.

Uppsatsen behandlar svensk rätt och svenska rättsfall. Det finns liknande rättsfall i andra länder, där kvinnorna både har friats och fällts för förtal, men dessa har inte undersökts i den här uppsatsen.³⁸

³⁵ Axberger (2019), s. 58.

³⁶ Se exempelvis statistik från Brå från år 2020: Brå (2020a), s. 32; Brå (2020b), s. 26.

³⁷ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 49.

³⁸ Se exempelvis Fox & Crouin, 'Men are suing women who accused them of harassment. Will it stop others from speaking out?'.
<https://www.theguardian.com/us-news/2018/oct/17/men-suing-women-accused-harassment>

1.5 Forskningsläge

Denna uppsats undersöker de svenska förtalsdomarna som har koppling till metoo-rörelsen. På yttrandefrihets- och ärekränkingsområdet är Hans-Gunnar Axberger framstående. Han disputerade år 1984 med avhandlingen *Tryckfrihetens gränser* och har därefter fortsatt att skriva på området. Nils Jareborg, Sandra Friberg, Petter Asp och Magnus Ulväng har även skrivit boken *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten* som bland annat behandlar förtalsbestämmelsen.

Förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen är nyligen avgjorda och ännu har inget prejudikat avgjorts. Det finns inte så mycket forskning om domarna, men Linnea Wegerstad har i artikeln *#metoo och de fem förtalsdomarna* i tidskriften *Gläntan* diskuterat förtalsdomarna och projektet *The #metoo momentum and its aftermath: digital justice seeking and societal and legal responses* pågår i nuläget på Lunds universitet. Internationellt har bland annat boken *#MeToo and the Politics of Social Change*, med Bianca Fileborn och Rachel Loney-Howes, forskare inom kriminologi, som redaktörer, skrivits på området.

1.6 Disposition

Uppsatsen är indelad i sex kapitel. Efter uppsatsens inledande kapitel följer ett kapitel som redogör för uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Det tredje kapitlet ställer upp de rättsliga ramarna som uppsatsen förhåller sig till. I det fjärde kapitlet ges en kontext till materialet som undersökts och de granskade domarna presenteras. I det femte kapitlet analyseras de granskade domarna och i det sjätte och sista kapitlet redogör jag för mina avslutande reflektioner.

2 Teoretiska utgångspunkter

I följande kapitel redogörs för uppsatsens teoretiska utgångspunkter. I det första avsnittet beskrivs kortfattat uppsatsens genusrättsvetenskapliga perspektiv. I det andra avsnittet behandlas forskning kring sexuellt våld och det tredje avsnittet redogör för det McGlynn och Westmarland benämnt kalejdoskopisk rättvisa.

2.1 Genusrättsvetenskap

I uppsatsen anläggs ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Det genusrättsvetenskapliga perspektivet har fungerat som en utgångspunkt och ett förhållningssätt till materialet som har studerats.

Genusrättsvetenskapen har jämställdhet som överordnat mål och präglas av en strävan efter att göra rätten och rättsvetenskapen jämställd i enlighet med rättsligt och politiskt formulerade idéer om alla människors lika värde.³⁹ Sambandet mellan kön och rätt är centralt och genusrättsvetenskapen studerar rättens betydelse för hur könsrelationer och diskriminerande praktiker skapas och återskapas samt rättens möjligheter och brister i relation till ojämställdhet och diskriminerande praktiker.⁴⁰ Genom att placera kunskapen om kvinnors livsvillkor och erfarenheter i centrum åstadkoms ett synliggörande av när rättsordningen brister i att tillvarata eller ens erkänna kvinnors intressen och behov. Dessutom kan också formerna för hur mäns livsvillkor och erfarenheter ges företräde i rättsordningen påvisas.⁴¹

Genusrättsvetenskapens kritiska perspektiv på rätten innebär ett kunskapsteoretiskt förhållningssätt som präglar hur de vetenskapliga problemen formuleras. Det handlar i stor utsträckning om ett ifrågasättande

³⁹ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 39.

⁴⁰ Svensson (2018), s. 276.

⁴¹ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 41.

av etablerade föreställningar om bland annat rättens funktion, rättfärdigande och neutralitet.⁴² Den genusrättsvetenskapliga förståelsen av rätten präglas av att rätten ses som en social konstruktion. Rätten ses inte som ett isolerat, motsägelsefritt och koherent system. Enligt genusrättsvetenskapen är rätten snarare en historisk och samhällelig produkt skapad av människor samt ett uttryck för vissa maktrelationer. Rätten innehåller därför motsägelser, olika intressen och kolliderande värderingar.⁴³

Genusrättsvetenskapen utgörs av en blandning av komponenter från flertalet feministiska teorier och fältet är i ständig utveckling.⁴⁴ Inom genusrättsvetenskapen är strukturella förklaringar till ojämställdhet vanligare än individuella och i uppsatsen tillämpas en strukturell förklaringsmodell på ojämställdhet. Ojämställdheten ses då som en social konstruktion och som en fråga om fördelning av makt. Olika begrepp används, såsom patriarkat, genussystem, genusordning och könsmaktsordning, som alla uttrycker en ordning eller struktur enligt vilken kvinnor och män samt kvinnligt och manligt ordnas.⁴⁵

Genusrättsvetenskapen menar att rätten har en central roll i denna ordning genom att mannen är norm för lagstiftningen samt att manlig makt institutionaliseras och normaliseras genom lagen.⁴⁶ Förklaringen till den manliga makten söks på olika ställen i olika teorier, exempelvis i sexualiteten (radikalfeminism), kvinnors omsorgsfunktioner (kritisk/marxistisk feminism) eller i historiskt överförda manliga maktstrukturer där det manliga alltid har värderats högre än det kvinnliga (kritisk/postmodern feminism).⁴⁷

⁴² Gunnarsson m.fl. (2018), s. 40.

⁴³ Svensson (2018), s. 277.

⁴⁴ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 39 & 48.

⁴⁵ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 45.

⁴⁶ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 46.

⁴⁷ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 46.

2.2 Sexuellt våld

Sexuellt våld kan enligt Nationellt centrum för kvinnofrid beskrivas som kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Det kan vara allt från fönedring och trakasserier till våldtäkt och det kan även handla om att tvinga någon att utföra olika typer av sexuella handlingar.⁴⁸

De gärningar av sexuellt våld som är straffbelagda går i juridisk mening under namnet sexualbrott och återfinns i 6 kap. BrB. Sexualbrotten innefattar bland annat brotten våldtäkt, oaktsam våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, sexuellt ofredande och köp av sexuell tjänst.⁴⁹

I den Nationella trygghetsundersökningen från år 2021, en undersökning som årligen genomförs av Brå, uppgav 4,6 procent av befolkningen att de utsattes för sexualbrott under år 2020, vilket skulle motsvara cirka 375 000 personer.⁵⁰ Enligt Brå:s kriminalstatistik anmäldes totalt 25 000 sexualbrott år 2020. Av dessa rubricerades 9 363 som våldtäkt och 10 100 som sexuellt ofredande.⁵¹ Av de våldtäkter som anmäldes år 2020 utgjorde cirka 93 procent våldtäkter mot kvinnor eller flickor⁵² och omkring 89 procent av de sexuella ofredanden som anmäldes år 2020 begicks mot kvinnor eller flickor.⁵³ En majoritet av de personer som misstänks för sexualbrott är män och år 2020 var 98 procent (våldtäkt) respektive 97 procent (sexuellt ofredande) av de misstänkta män.⁵⁴

År 2020 fattades 1 650 lagföringsbeslut gällande sexualbrott, av vilka 301 avsåg våldtäkt som huvudbrott.⁵⁵ Med lagföringsbeslut avses en fällande

⁴⁸ Nationellt centrum för kvinnofrid, 'Sexuellt våld'.

⁴⁹ 6 kap. BrB.

⁵⁰ Brå (2021a), s. 73.

⁵¹ Brå (2020a), s. 26 & 32.

⁵² Brå (2020a), s. 26–27.

⁵³ Brå (2020a), s. 32.

⁵⁴ Brå (2020b), s. 26.

⁵⁵ Brå (2020c), s. 37–38.

dom eller beslut om strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse av åklagare.⁵⁶ Statistiken från Brå från år 2020 som redogjorts för ovan visar att endast cirka 3 procent av anmälda våldtäkter leder till lagföringsbeslut och Brå har i en rapport uppgett att andelen anmälda våldtäkter som leder till fällande dom endast utgör cirka 5 procent.⁵⁷

I rapporten *Våldtäkt från anmälan till dom* från år 2019 hade Brå i uppdrag av regeringen att närmare studera hur rättsväsendet arbetar med anmälningar om våldtäkt och huvudfrågan var om det finns potential att öka andelen åtal och fällande domar genom ett bättre arbete av polis och åklagare.⁵⁸ I studien kom Brå fram till att det inte är möjligt att kraftigt öka andelen anmälda våldtäkter som leder till åtal och fällande dom, även med ett bättre arbete från polis och åklagare.⁵⁹ Även i rapporten *Utvärdering av Sexualbrottsgruppen i Stockholm Nord* från år 2021 kom Brå fram till att även om det finns ett visst utrymme för förbättringar så är det inte möjligt att nå så mycket högre vad gäller andelen slutredovisade ärenden till åklagare. Brå redovisade att anledningen till det är att det finns faktorer som inverkar på utfallet som den utredande enheten har svårt att påverka, såsom att ärendena anmäls efter lång tid, att målsäganden inte vill medverka samt att det i många våldtäktsärenden finns bevisproblem.⁶⁰

Sexualitet som makt lyftes fram som en central fråga för jämställdheten under 1990-talet, både politiskt och juridiskt, men också i genusforskningen.⁶¹ Särskilt inom radikalfeminismen har sexualiteten identifierats som grundläggande för maktrelationen mellan könen. Radikalfeminismen menar att kvinnor är socialt konstruerade sexualobjekt och att det är deras reproduktiva förmåga som gör dem utsatta för manlig makt. Pornografi, könsdiskriminerande reklam, mäns våld mot kvinnor, sexualbrott och köp av sexuella tjänster är enligt radikalfeminismen uttryck

⁵⁶ Brå (2020c), s. 11.

⁵⁷ Brå (2019), s. 18.

⁵⁸ Brå (2019), s. 10.

⁵⁹ Brå (2019), s. 16.

⁶⁰ Brå (2021b), s. 9–10.

⁶¹ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 149.

för mäns makt över kvinnor och för hur de konstruerar kvinnor som sexualobjekt.⁶²

Även med andra förklaringsmodeller än den radikalfeministiska har frågor kring sexualitet, kropp och sexualiserat våld varit i centrum. Gunnarsson, Svensson, Käll och Svedberg menar att även nordisk genusforskning utgår från att det finns ett samband mellan ojämställdhet, sexualiserat våld och diskriminerande sexualiserade bilder och att de är uttryck för mäns makt över kvinnors sexualitet.⁶³ En syn som även omfattas av den svenska jämställdhetspolitiken.⁶⁴

Sexuellt våld är en del av mäns våld mot kvinnor och gränserna mellan fysiskt, psykiskt och sexuellt våld är ofta flytande.⁶⁵ Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett av Sveriges jämställdhetspolitiska delmål.⁶⁶ Gunnarsson, Svensson, Käll och Svedberg menar att glappet mellan jämställdhetspolitik och juridik har varit förhållandevis stort på området mäns våld mot kvinnor. Av tradition har frågor om kvinnors rätt till självbestämmande och skydd mot våld inte varit en fråga som uppmärksammats särskilt mycket inom straffrätten. Trots upprepade skärpningar av sexualbrottslagstiftningen i en för kvinnor positiv riktning, kvarstår enligt många forskare problemet att kvinnors handlingar i samband med sexualbrottet står i centrum och att kvinnor förväntas ta ansvar för mannens handlingar.⁶⁷

2.3 Olika former av rättvisa

I kontexten kring sexuellt våld är rättvisa mest förknippat med en fällande dom från det konventionella rättssystemet.⁶⁸ Som statistikgenomgången i

⁶² Gunnarsson m.fl. (2018), s. 149.

⁶³ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 149–150.

⁶⁴ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 150.

⁶⁵ Johnsson-Latham (2010), s. 31.

⁶⁶ Socialdepartementet, 'Mer om jämställdhetspolitikens mål'.

⁶⁷ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 154.

⁶⁸ McGlynn & Westmarland (2019), s. 180; Brå (2019), s. 18.

ovanstående avsnitt visar är det i realiteten dock en mycket liten andel av våldtäktsanmälningarna som leder till en fällande dom.

McGlynn och Westmarland beskriver rättvisan som är förknippad med en fällande dom från det konventionella rättssystemet som en linjär och enkelriktad process. Det finns en tydlig början, själva brottet, följt av rättsväsendets sedvanliga process. Det finns även ett tydligt slut och rättvisan är dikotom, antingen får man den genom en fällande dom eller så får man den inte.⁶⁹

McGlynn och Westmarland menar att flertalet åtgärder har vidtagits för att ta itu med den så kallade ”rättvise luckan” som finns beträffande det sexuella våldet, men att luckan trots det kvarstår. De anser att det är först när man förstår och agerar på hur offer för sexuellt våld ser på rättvisa som den här luckan kommer att kunna försvinna och de har därför i en brittisk studie undersökt hur offer till sexuellt våld uppfattar rättvisa.⁷⁰

20 kvinnliga offer till sexuellt våld ingick i deras studie som både bestod av enskilda intervjuer och workshops, där olika teorier om rättvisa presenterades och kvinnorna förde diskussioner med varandra.⁷¹ Av studiedeltagarna hade elva av kvinnorna anmält åtminstone något av det sexuella våldet som de hade utsatts för.⁷²

I motsats till antaganden om att rättvisa är likställt med ett ökat antal fällande domar, tvekade studiedeltagarna när de ombads förklara vad rättvisa innebär för dem.⁷³ I diskussionerna uppstod otaliga uppfattningar, idéer och förslag som i någon form eller i kombination med varandra skulle kunna ge en känsla av rättvisa, vilket McGlynn och Westmarland valde att kalla för kalejdoskopisk rättvisa.⁷⁴ Ett kalejdoskop är ett optiskt instrument

⁶⁹ McGlynn & Westmarland (2019), s. 180–181.

⁷⁰ McGlynn & Westmarland (2019), s. 180.

⁷¹ McGlynn & Westmarland (2019), s. 183.

⁷² McGlynn & Westmarland (2019), s. 184.

⁷³ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

⁷⁴ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

med flera reflekterande ytor som när det roteras ger ett ständigt föränderligt mönster. Detta menar McGlynn och Westmarland resonerar med hur kvinnorna artikulera sina idéer om rättvisa.⁷⁵ Kalejdoskopisk rättvisa är rättvisa som ett ständigt föränderligt mönster som ständigt bryts genom nya omständigheter och förståelser. Mångfalden av mönster resonerar med kvinnornas känsla av att rättvisa inte är linjärt, utan har flera början och flera möjliga slut. Rättvisa är komplext och nyanserat. Rättvisa är även en levd, pågående och ständigt utvecklande upplevelse och process, snarare än ett slut eller ett resultat. Inom denna pluralistiska uppfattning av rättvisa växte ett antal centrala aspekter fram: konsekvenser, erkännande, värdighet, röst, prevention och samhörighet.⁷⁶

Med aspekten konsekvenser som rättvisa åsyftas att det måste finnas en effekt av det brottsliga beteendet. Denna uppfattning inkluderar den allmänna uppfattningen av rättvisa som ett straff åt en dömd förövare genom det konventionella straffrättsliga systemet, men den går också utöver en sådan uppfattning.⁷⁷ Aspekten erkännande som rättvisa handlar om mer än att bara bli trodd och omfattar även ett erkännande av skadans betydelse samt försök att avhjälpa skadan på självrespekten som kan ha uppstått. Erkännande behöver inte endast komma från förövaren utan kan även komma från familj, vänner, myndigheter och allmänheten.⁷⁸ Med aspekten värdighet som rättvisa avses att bli behandlad och bemött med respekt och värdighet.⁷⁹ Aspekten röst som rättvisa kan handla om att aktivt få delta i processen och i beslut, men också om att få tala ut och förstå den skada som man upplevt på ett sätt som hörs av förövare, familj och vänner.⁸⁰

Förebyggande arbete mot sexuellt våld och utbildning för förändring var grundläggande för kvinnornas förståelse av rättvisa, vilket illustrerar vad aspekten prevention som rättvisa handlar om. För kvinnorna innefattar ett

⁷⁵ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

⁷⁶ McGlynn & Westmarland (2019), s. 186.

⁷⁷ McGlynn & Westmarland (2019), s. 186.

⁷⁸ McGlynn & Westmarland (2019), s. 188–189.

⁷⁹ McGlynn & Westmarland (2019), s. 189–191.

⁸⁰ McGlynn & Westmarland (2019), s. 192–193.

fokus på prevention mer än avskräckning eller rehabilitering. Det omfattar även en tydlig ambition om utbildning bortom det konventionella rättssystemet. Arbete som syftar till att förhindra sexuellt våld såsom kampanjer, utbildning i skolor, utmaning av mediarepresentationen och deltagande i forskningsstudier sågs av många av kvinnorna som centralt för deras känsla av hur rättvisa kan kännas.⁸¹ Aspekten samhörighet som rättvisa handlar om att bli värderad som en hel person av samhället och inte endast som brottsoffer eller bevismaterial. Det handlar om att få tillhöra samhället, bli erkänd, bli bemött med värdighet och att ha en röst. Samhörighet som rättvisa handlar också om att få samhälleligt stöd efter ett trauma.⁸² De olika aspekterna har som framgått ovan inga klara gränser utan går in i varandra på olika sätt.

Sammantaget visar de olika aspekterna av rättvisa att rättvisa har många olika betydelser för kvinnorna, både inom och bortom den konventionella rättviseuppfattningen. Rättvisa handlar inte endast om att ens förövare ska dömas för brott för kvinnorna utan rättvisa är en samling av en stor mängd, små, kumulativa och sammanlänkande händelser. För många av kvinnorna handlar rättvisa om mer än deras individuella erfarenheter, det handlar om bredare mönster av social rättvisa.⁸³

⁸¹ McGlynn & Westmarland (2019), s. 193–194.

⁸² McGlynn & Westmarland (2019), s. 194.

⁸³ McGlynn & Westmarland (2019), s. 196.

3 Rättslig reglering

Följande kapitel besvarar uppsatsens två första underfrågeställningar och redogör för den svenska rättsliga regleringen kring yttrandefrihet och förtal. Avsnitt ett behandlar kortfattat yttrandefrihet och avsnitt två behandlar förtalsbestämmelsen, och däribland dess bakgrund, reglerna för straffansvar och ansvarsfrihetsregeln.

3.1 Yttrandefrihet

Yttrandefriheten är i Sverige en grundlagsskyddad rättighet och innebär enligt 2 kap. 1 § första stycket RF friheten att meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Yttrandefriheten får enligt 2 kap. 20 § första stycket RF begränsas genom lag. Begränsningar får dock endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen.⁸⁴ Enligt 2 kap. 23 § första stycket RF får yttrandefriheten inskränkas med hänsyn till bland annat rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vid bedömandet av vilka begränsningar som får göras med stöd av 23 § ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet i bland annat politiska angelägenheter.⁸⁵

Yttrandefriheten finns även stadgad i artikel 10.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och rätten till yttrandefrihet får begränsas enligt vad som anges i artikel 10.2.

⁸⁴ 2 kap. 21 § RF.

⁸⁵ 2 kap. 23 § andra stycket RF.

3.2 Förtal

3.2.1 Ärekränkingsbrotten

Det finns två typer av ärekränkingsbrott: förtal, inklusive grovt förtal och förtal av avliden, samt förolämpning och dessa återfinns i 5 kap. BrB. Förtal skiljer sig från förolämpning på det sätt att förtal alltid måste komma till tredje mans kännedom. Förolämpning kan tvärtom begås mot samma person som uppgifterna avser.⁸⁶ Axberger menar att skillnaden kan beskrivas som att förtal angår den ”objektiva äran” medan förolämpning handlar om den ”subjektiva äran”. En uppdelning som bygger på att man kan skilja mellan fall där en människas ära och anseende kränks i andras ögon och fall där kränkningen riktar sig mot hennes egen känsla av ”ärbarhet” och självrespekt. Axberger menar att kränkningen av den objektiva äran förutsätter mer konkreta angrepp än kränkningar av den subjektiva äran, där rena värdeomdömen och ”smädelser” innefattas.⁸⁷ Påföljden för förtal och förolämpning är böter och för grovt förtal är påföljden böter eller fängelse i högst två år.⁸⁸

Förtalsbestämmelsen i 5 kap. 1 § BrB har haft samma lydelse sedan BrB antogs år 1962. BrB:s ikraftträdande innebar en omarbetning av ärekränkingsbrotten. Enligt den tidigare strafflagstiftningen från år 1864 fick till exempel den som åtalats för ärekränkning endast föra sanningsbevisning om beskyllningen avsåg brott och den åtalade lade fram en fällande dom.⁸⁹ Anledningen till detta var att lagstiftaren inte ansåg att sanningen alltid var ett samhällsintresse som borde gå före den enskildes skydd mot angrepp samt att möjligheten att föra sanningsbevisning gav ärekränkaren utrymme att upprepa och utveckla sina beskyllningar i rättsprocessen.⁹⁰ I BrB:s lagstiftningsarbete kan urskiljas två skilda uppfattningar om hur ärekränkingsbrottet bör konstrueras. Den ena utgår

⁸⁶ Axberger (2019), s. 118.

⁸⁷ Axberger (2019), s. 118.

⁸⁸ 5 kap. 1–3 §§ BrB.

⁸⁹ Prop. 1962:10 B, s. 123.

⁹⁰ Axberger (2019), s. 116.

ifrån att det som är sant måste få sägas och den andra att alla uppgifter som uttrycker missaktning för en annan människa i princip är straffvärda, även om de är sanna. De svenska ärekränkingsbestämmelsernas utformning ligger närmare det senare synsättet vilket innebär att det är en beskyllnings obehörighet, och inte dess sanningslöshet, som utgör utgångspunkten för att kriminalisera angrepp på annans anseende.⁹¹

Grunden till förtalsbrottets natur och kriminaliseringen utvecklades i förarbetena till BrB. Där står att människan i ett modernt samhälle är hänvisad till att leva i gruppgemenskap med andra och att angripa en annan person genom att sprida ut nedsättande uppgifter om denne och på detta sätt försöka rikta gruppens känslor mot den beskyllde kan därför vara ett farligt angrepp eftersom det kan leda till uteslutning ur gruppgemenskapen eller ett försvårat liv på olika sätt.⁹²

Kriminaliseringen av ärekränkingsbrotten medför inskränkningar i yttrandefriheten och det krävs en avvägning mellan den enskildes intresse av skydd mot kränkande yttranden och intresset av yttrandefrihet för att tillgodose kravet på yttrandefrihet inom olika samhällsområden.⁹³ I förarbetena till BrB angavs att det föreligger betydande svårigheter att i lagen klart ange var gränsen ska gå mellan tillåtna och otillåtna yttranden och att det knappast är möjligt att låta avvägningen komma till fullständigt uttryck i lagen. Avvägningen är beroende av allmänt rådande samhälleliga värderingar, som kan förskjutas genom samhällsutvecklingen och tillämpningsområdet för ärekränkingsbrotten är därför, i högre grad än andra brott, beroende av domstolens bedömning i varje enskilt fall.⁹⁴

Ärekränkingsbrotten är enligt huvudregeln målsägandebrott, vilket betyder att de inte får åtalas av allmän åklagare. Allmänt åtal kan dock väckas om

⁹¹ Axberger (2019), s. 117–118.

⁹² Prop. 1962:10 B, s. 141.

⁹³ Prop. 1962:10 B, s. 142.

⁹⁴ Prop. 1962:10 B, s. 142.

åtal är påkallat från allmän synpunkt.⁹⁵ Regleringen ändrades år 2014 och innebar en utvidgning då det tidigare krävdes att allmänt åtal av särskilda skäl var påkallat från allmän synpunkt.⁹⁶ Utvidgningen motiverades med att internet möjliggör en mycket stor och snabb spridning av information samt att denna information lätt är sökbar och ofta blir kvar på internet en lång tid, vilket medför andra och svårare konsekvenser för den som anser sig förtalad jämfört med andra mer traditionella publiceringar.⁹⁷ Utgångspunkten är numera att allmänt åtal inte längre ska begränsas till de mest kvalificerade fallen.⁹⁸ Enligt förarbetena bör allmänt åtal kunna väckas när en fällande dom kan förväntas och det antingen finns ett klart samhällsintresse av att brottet beivras eller starka skäl med hänsyn till målsägande att det allmänna medverkar. Det kan till exempel vara situationer när en enskild drabbas mycket hårt av att bli förtalad om det framstår som en naturlig insats från samhällets sida att beivra brottet.⁹⁹

Ärekränkingsbrotten har under lång tid varit ganska undanskymda. Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng menar att det delvis har berott på åtalsreglernas utformning och delvis på att kränkningar av äran inte har ansetts vara en särskilt allvarlig form av kränkningar.¹⁰⁰

Ärekränkingsbrotten har dock fått ökad aktualitet genom internetns utveckling. Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng menar att internet i allmänhet och sociala medier i synnerhet har gjort det lätt att sprida negativa uppgifter om andra människor och att dessa uppgifter också får ett helt annat genomslag än tidigare.¹⁰¹

⁹⁵ 5 kap. 5 § BrB.

⁹⁶ Prop. 2013/14:47, s. 22–26; Jareborg m.fl. (2015), s. 110.

⁹⁷ Prop. 2013/14:47, s. 25.

⁹⁸ Prop. 2013/14:47, s. 25.

⁹⁹ Prop. 2013/14:47, s. 25–26.

¹⁰⁰ Jareborg m.fl. (2015), s. 91.

¹⁰¹ Jareborg m.fl. (2015), s. 91.

3.2.2 Förtalsbestämmelsen

3.2.2.1 Straffansvar

Förtalsbestämmelsen återfinns i 5 kap. 1 § BrB som stadgar att den som utpekar någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning döms för förtal.¹⁰² Förtal enligt 5 kap. 1 § kan endast begås mot en viss levande människa, men förtal av avliden kan dock vara straffbart och straffbeläggs i 5 kap. 4 § BrB.¹⁰³ Med viss avses att det ska vara någon som är möjlig att identifiera. Det krävs inte enligt Axberger att var och en förstår vem som avses. Teoretiskt sett räcker det med att någon enstaka person kan visas ha gjort det. Dock påverkar hur tydligt utpekandet är uppgiftens spridning och därmed den skada som den utpekade lider och graden av tydlighet kan även beaktas vid bedömandet av om uppgiftslämnandet är försvarligt.¹⁰⁴

Förtal av juridiska personer eller andra kollektiva enheter är inte straffbelagt. Förtalsbestämmelsen är dock tillämplig på sådana yttranden som formellt avser till exempel en juridisk person, en kår, invånarna i ett hus eller annan grupp där en eller flera bestämda personer utpekas.¹⁰⁵

Uppgift

För straffansvar är ett första krav att en uppgift har lämnats. I förarbetena till BrB framgår att det bör vara fråga om uttalanden med en viss bestämdhet,¹⁰⁶ men hur bestämt uttalandet måste vara har beskrivits på olika sätt i litteraturen.¹⁰⁷ En uppgift lämnas vanligen via tal eller skrift, men det kan även ske på annat sätt till exempel genom en bild eller genom en till sin innebörd tydlig symbolisk åtgärd. Det som är avgörande är innehållet i uppgiften och inte i vilken form den lämnas.¹⁰⁸

¹⁰² 5 kap. 1 § BrB.

¹⁰³ Jareborg m.fl. (2015), s. 92.

¹⁰⁴ Axberger (2019), s. 121.

¹⁰⁵ Prop. 1962:10 B, s. 147; Se exempelvis NJA 1950 s. 250.

¹⁰⁶ Prop. 1962:10 B, s. 143.

¹⁰⁷ Se Jareborg m.fl. (2015), s. 95; Axberger (2019), s. 120; Bäcklund m.fl., kommentaren till 5 kap. 1 § BrB under rubriken 'Lämna en uppgift om någon'.

¹⁰⁸ Jareborg m.fl. (2015), s. 96.

Uppgift ägnad att utsätta någon för andras missaktning

Ett andra krav för straffansvar är att uppgiften ska vara ägnad att utsätta någon för andras missaktning. Rekviritet får sägas vara det centrala rekviritet i förtalsbestämmelsen eftersom det är mot detta rekvirit som ett uttalande måste prövas för att avgöra om det överhuvudtaget faller inom straffansvaret.¹⁰⁹ Vid bedömningen av om en uppgift är ägnad att utsätta någon för andras missaktning är det utan betydelse om uppgiften är sann eller inte.¹¹⁰

En uppgift är ägnad att utsätta någon för andras missaktning om den är sådan att den typiskt sett duger för att framkalla missaktning hos andra.¹¹¹ Det krävs inte att den utpekade kan bevisa att hen utsatts för missaktning utan det räcker att den lämnade uppgiften har ett sådant innehåll att den är användbar om man vill utsätta någon för andras missaktning.¹¹²

Bedömningen av om en uppgift i det konkreta fallet är ägnad att utsätta någon för annans missaktning ska göras i förhållande till värderingarna i de kretsar där den utpekade lever och verkar, inte utifrån vad folk i allmänhet kan tänkas tycka eller vad domstolen anser.¹¹³

Förtalsbestämmelsen anger som särskilda exempel på uppgifter som är ägnade att utsätta någon för andras missaktning utpekanden av någon som brottslig eller som klandervärd i sitt levnadssätt. Det måste dock röra sig om brottslighet eller ett klandervärd levnadssätt av allvarligare beskaffenhet.¹¹⁴ Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng skriver att en uppgift avseende ett mindre allvarligt brott troligtvis inte är tillräckligt nedsättande. De exemplifierar med att det knappast är brottsligt att beskylla någon för en

¹⁰⁹ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.2.2.

¹¹⁰ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.2.2.

¹¹¹ Jareborg m.fl. (2015), s. 92.

¹¹² Jareborg m.fl. (2015), s. 92–93; Axberger (2019), s. 121.

¹¹³ Axberger (2019), s. 121.

¹¹⁴ Prop. 1962:10 B, s. 143.

trafikförseelse, men att det uppfyller lagens krav att beskylla någon för rattfylleri.¹¹⁵

Lämnas till annan

Ett tredje krav för straffansvar är att uppgiften har lämnats till annan än den som uppgiften avser. Det räcker därmed inte att uppgiften var ägnad att komma till annans kännedom.¹¹⁶ Brott kan föreligga både när gärningspersonen själv framställt uppgiften och när personen endast fortspridit vad hen på annat sätt fått kännedom om.¹¹⁷ En uppgift lämnas även om det inte antyds att man själv tror att uppgiften är sann.¹¹⁸

3.2.2.2 Ansvarsfrihetsregeln

Andra stycket till förtalsbestämmelsen innehåller ansvarsfrihetsregeln. Den stadgar att om man var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och om man visar att uppgiften var sann eller att man hade skälig grund för den, ska man inte dömas för ansvar.¹¹⁹

Frågan om det var försvarligt att lämna en uppgift ska bedömas utan sammanblandning med frågan om uppgiften var sann och domstolen bör vid försvarlighetsbedömningen utgå från att uppgiften är sann för att inte påverkas av vad man vet om uppgiftens sanningshalt.¹²⁰ Anledningen till det är att den som angripit någon annans anseende inte bör få använda en rättsprocess till att upprepa och utveckla sina beskyllningar utan sanningsbevisningen ska endast förekomma om den är relevant.¹²¹

Skyldighet att uttala sig

Det är alltid försvarligt att lämna en nedsättande uppgift om man är juridiskt skyldig att uttala sig. Exempel på situationer där någon kan åberopa

¹¹⁵ Jareborg m.fl. (2015), s. 93.

¹¹⁶ Jareborg m.fl. (2015), s. 95.

¹¹⁷ Jareborg m.fl. (2015), s. 95.

¹¹⁸ Jareborg m.fl. (2015), s. 95.

¹¹⁹ 5 kap. 1 § andra stycket BrB.

¹²⁰ Jareborg m.fl. (2015), s. 98.

¹²¹ Axberger (2019), s. 122.

skyldighet att uttala sig är vittnesmål, polisförhör samt andra förhör eller utredningar som äger rum inför domstolar eller administrativa myndigheter vid prövning av mål och ärenden.¹²² Uppgiftslämnandet är troligtvis försvarligt även i situationer som är jämförliga med en sådan skyldighet.¹²³ Generellt bör dock krävas att uppgiften är relevant i sammanhanget, även om ett visst utrymme för misstag medges.¹²⁴

Försvarlighet

I försvarlighetsbedömningen aktualiseras avvägningen mellan skyddet mot kränkande yttranden och kravet på yttrandefrihet. Skyddet mot kränkande yttranden är inte absolut utan i vissa situationer måste intresset att skydda människor mot kränkande yttranden få vika.¹²⁵

Bedömningen av om det varit försvarligt att lämna uppgift i saken ska göras med hänsyn till alla omständigheter när uppgiften lämnades. Till exempel bör beaktas hur allvarliga påståendena är, till vem och i vilken situation eller med vilket syfte uppgiften lämnades, vem som avsågs med uppgiften och vem som lämnade den.¹²⁶ I förarbetena framgår att ju allvarligare påståendet är desto mer bör krävas i fråga om försvarlighet och att kravet på kontroll av tillförlitligheten av vad man säger i allmänhet borde anses mindre inom en förtrolig krets än annars.¹²⁷

Lagtexten anger inte närmare de olika situationer då ett allmänt eller ett enskilt intresse motiverar att lämnandet av en uppgift är försvarligt. I förarbetena anges att yttrandefriheten är grundvalen för ett demokratiskt samhällsskick och att det måste finnas utrymme för den politiska debatten, liksom andra samhällsrelaterade, kulturella och vetenskapliga frågor måste få ventileras, även om det innebär att enskilda personer angrips i och med

¹²² Bäcklund m.fl., kommentaren till 5 kap. 1 § BrB under rubriken 'Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter'.

¹²³ Jareborg m.fl. (2015), s. 98.

¹²⁴ Jareborg m.fl. (2015), s. 98.

¹²⁵ Prop. 1962:10 B, s. 144.

¹²⁶ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.3.3.

¹²⁷ Prop. 1962:10 B, s. 145–146.

diskussionen.¹²⁸ Förarbetena anger även att nyhetsförmedlingen är ett annat viktigt område där yttrandefriheten särskilt bör beaktas då det är ett allmänt samhällsligt intresse att nyhetsförmedlingen är fullständig och tillförlitlig. Detta intresse kan därför ofta få väga över den enskildes anspråk på skydd mot kränkande uttalanden.¹²⁹ I förarbetena anges att även i övrigt borde uppgifter som lämnas för att tillgodose ett berättigat allmänt eller enskilt intresse få anses lämnade i en på samma sätt privilegierad situation.¹³⁰

Säkerställandet av en demokratisk och fri debatt inom allmänna angelägenheter medför att personer med makt, ansvar eller kändisskap generellt får tåla mer närgången och kritisk granskning än andra. Det förutsätter dock att det som har publicerats är relevant, det vill säga att det har samband med det som legitimerar publicitet kring personen i fråga.¹³¹ I NJA 2003 s. 567 ansågs en uppgift om att en partiledare för ett riksdagsparti skulle medverka i en pornografisk film vara av allmänt intresse med hänsyn till hennes position och det ansågs således försvarligt att lämna uppgiften på löpsedeln, trots att den var nedsättande för politikern. Uppgifterna i tidningen var dock inte sanna och tidningens ansvarige utgivare dömdes därför till förtal.¹³²

Offentliggörande av missförhållanden, till exempel på arbets- eller bostadsmarknaden eller inom skolväsendet, uppbärs enligt Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng av starka samhällsintressen.¹³³ Axberger menar att det finns många exempel på att missförhållanden inte åtgärdats förrän de via massmedierna påtalats inför en större allmänhet. Han skriver i boken *Yttrandefrihetsgrundlagarna*:

¹²⁸ Prop. 1962:10 B, s. 144; Se exempelvis NJA 2014 s. 808 gällande vetenskap; SvJT 1970 rf s. 2 gällande kultur.

¹²⁹ Prop. 1962:10 B, s. 144; Se exempelvis NJA 1987 s. 285 I & II; NJA 2003 s. 567; NJA 2006 s. 16.

¹³⁰ Prop. 1962:10 B, s. 144.

¹³¹ Axberger (2019), s. 124.

¹³² NJA 2003 s. 567.

¹³³ Jareborg m.fl. (2015), s. 99.

”Det kan bero på att andra vägar saknats eller att de som finns prövats utan resultat. För en enskild människa som råkat illa ut på ett eller annat sätt kan det vara ett alternativ att själv skriva om saken eller anförtro sig till journalister. Grundlagarna syftar till att skydda medborgarnas möjligheter att göra sina röster hörda på det sättet, liksom journalisters rätt att med publiciteten som vapen tillvarata enskildas berättigade intressen. Andra som då hamnar i skottgluggen kan efter en försvarlighetsprövning få finna sig i att deras krav på skydd för sitt anseende fått stå tillbaka”.¹³⁴

Även syftet att förebygga att någon skadas eller smittas kan enligt Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng göra det försvarligt att lämna en nedsättande uppgift.¹³⁵ Uppgiftslämnandet bör dock ske i sådan tidsmässig anslutning att uppgiften har aktualitet. Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng skriver att medan det kan vara brottsligt att dra fram gamla brottmålsdomar ur glömskan, måste det vara tillåtet att omtala nya domar, till exempel inom ramen för ordinär nyhetsförmedling, och att till exempel som varning fästa andras uppmärksamhet på att någon har begått eller misstänks ha begått grövre brott.¹³⁶

Sanningsbevisning

Frågan om en nedsättande uppgift är sann kommer som redan nämnts in på ett sent stadium vid prövningen av om förtal har förövats.¹³⁷ Först ska åklagaren eller målsäganden styrka rekvisiten för straffansvar enligt 5 kap. 1 § första stycket BrB samt att det inte varit försvarligt att lämna uppgiften. Frågan om uppgiftens sanningshalt uppkommer först när det är klarlagt att det var försvarligt att lämna uppgift i saken och det är den tilltalade som har bevisbördan i fråga om uppgiftens sanningsenlighet.¹³⁸ Det innebär stora krav på domstolens processledning. Samtidigt som rättegången ska förberedas så att den kan genomföras i ett sammanhang, ska man övervaka att inte sanningsbevisning sker där den inte får förekomma, eller att inte nya, mer preciserade kränkningar äger rum och att bevisning därom förs.¹³⁹

¹³⁴ Axberger (2019), s. 126.

¹³⁵ Jareborg m.fl. (2015), s. 99.

¹³⁶ Jareborg m.fl. (2015), s. 100.

¹³⁷ Jareborg m.fl. (2015), s. 100.

¹³⁸ Jareborg m.fl. (2015), s. 100; Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.3.1.

¹³⁹ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng uppger att kravet på sanningsbevisning troligtvis är uppfyllt om den tilltalade visar att uppgiften i stort sett är sann och att obetydliga avvikelser från sanningen bör kunna tolereras.¹⁴⁰ I en förtalsprocess som avser en uppgift om brottslighet kan sanningsbevisning ske genom hänvisning till domstolens fällande dom. Har talan mot den kränkta ogillats, till exempel på grund av otillräcklig bevisning eller preskription, finns det enligt Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng inget hinder mot att pröva saken i ärekränkingsmålet.¹⁴¹

Skälig grund

Om den tilltalade inte kan visa att uppgiften är sann, kan hen ändå undgå ansvar genom att visa att hen, objektivt sett, hade skälig grund för att hålla uppgiften för sann.¹⁴² Till skillnad från sanningsbevisningen tar detta sikte på vad uppgiftslämnaren känt till och vilken aktsamhet vederbörande haft, inte vilka grunder uppgiftslämnaren i efterhand kan påvisa.¹⁴³

Kraven på visad aktsamhet varierar i olika situationer. När någon vid straffansvar är skyldig att uttala sig är kraven lägst. Då borde det räcka med att den tilltalade förklarar på vad hen har stött uppgifterna och att hens bedömning framstår som rimlig med denna bakgrund.¹⁴⁴ I andra fall måste krävas att den tilltalade vidtagit skäliga åtgärder för att förvissa sig om uppgiftens sanning.¹⁴⁵ Ju allvarigare den nedsättande uppgiften är, desto högre måste kraven ställas, men häremot måste även vägas hur angeläget det var att lämna uppgift i saken. För till exempel uppgifter som har lämnats i en förtrolig krets ställs kraven ganska lågt.¹⁴⁶ Även utformningen av uppgiften kan ha betydelse. Det är till exempel en viss skillnad mellan att framföra en misstanke om brott och att framföra en kategorisk

¹⁴⁰ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

¹⁴¹ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

¹⁴² Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

¹⁴³ Axberger (2019), s. 126.

¹⁴⁴ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

¹⁴⁵ Jareborg m.fl. (2015), s. 101; Se exempelvis NJA 1987 s. 285 II.

¹⁴⁶ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

beskyllning.¹⁴⁷ I vilken situation en uppgift har lämnats har också betydelse. Axberger ger exempel på att den som känt sig tvungen att vända sig till polisen med brottsanklagelser bedöms på ett annat sätt än den som utan tvingande skäl spridit motsvarande uppgifter i sociala medier.¹⁴⁸ Uppgifter som innefattar värderingar kan ofta inte sägas vara sanna eller falska, men den tilltalade kan också i fråga om sådana uppgifter anses ha haft skälig grund för uppgiften.¹⁴⁹

När det gäller uppgifter om en viss persons brottslighet i en universitetsuppsats ansåg Högsta domstolen att uppgifterna var försvarliga med bakgrund av intresset av att fritt kunna få utbyta tankar under en utbildning på akademisk nivå samt att en viss offentlig diskussion rörande den utpekade personen och den brottslighet som han dömts för fick anses befogad.¹⁵⁰ Vad gäller frågan om studenterna hade skälig grund för uppgifterna hade studenterna i förhållande till två av de lämnade uppgifterna hänvisat till artiklar som inte gav stöd för deras påståenden, och de hade avseende den ena uppgiften tillgång till den aktuella domen.¹⁵¹ Högsta domstolen ansåg att det generellt sett måste kunna ställas krav på att studenter på universitetsnivå i rimlig grad kontrollerar det material som uppgifter i en uppsats bygger på när det framförs påståenden om att en utpekad person har begått brott. Sammantaget menade Högsta domstolen att studenterna inte visat att de hade skälig grund för två av uppgifterna i uppsatsen och de dömdes för förtal beträffande dessa uppgifter.¹⁵²

3.2.3 Grovt förtal

I 5 kap. 2 § BrB finns bestämmelsen om grovt förtal. Där stadgas att vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

¹⁴⁷ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

¹⁴⁸ Axberger (2019), s. 127.

¹⁴⁹ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.3.4; Se exempelvis NJA 1987 s. 336.

¹⁵⁰ NJA 2014 s. 808, punkt 14–16.

¹⁵¹ NJA 2014 s. 808, punkt 18.

¹⁵² NJA 2014 s. 808, punkt 17–21 & 28.

med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.¹⁵³

Bestämmelsen om grovt förtal ändrades år 2018 och ändringen innebar ett förtydligande av att även sättet för spridningen ska tillmätas betydelse utöver uppgiftens innehåll och omfattningen av spridningen.¹⁵⁴ I förarbetena framgår att det innebär att det utöver det antal personer som uppgiften har gjorts tillgänglig för även ska beaktas om spridningen har skett på ett sätt som syftat till att ett stort antal personer verkligen skulle ta del av uppgiften. Det exemplifieras med om en uppgift har lämnats via en tjänst eller webbplats som är välkänd och har ett stort antal besökare eller om publiceringen i sig görs på ett sätt som är ägnat att bli uppmärksammat. Vidare framgår i förarbetena att det ska beaktas om spridningen varit riktad till närstående eller bekanta till den utpekade personen och om spridningen har skett på ett sådant sätt att den utpekade med lätthet kan identifieras och återfinnas av den som söker information om personen.¹⁵⁵

Även att den lämnade uppgiften innefattar en beskyllning om ett grovt brott, att den tilltalade uppenbarligen insåg att uppgiften var osann eller ogrundad eller att den tilltalade avsåg att skada den förtalade är exempel på gärningar som bör bedömas som grovt förtal enligt Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng.¹⁵⁶

3.2.4 Social adekvans

Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng skriver att det vid lagstiftningens tillkomst förutsattes att ansvarsfriande undantag kan tänkas föreligga trots att den tilltalade inte kan visa att uppgiften är sann eller att hen har haft skäligen grund för att hålla den för sann.¹⁵⁷ I sådana fall av ansvarsfrihet på grund av social adekvans menar Jareborg, Friberg, Asp och Ulväng att den

¹⁵³ 5 kap. 2 § BrB.

¹⁵⁴ Prop. 2016/17:222, s. 101.

¹⁵⁵ Prop. 2016/17:222, s. 101.

¹⁵⁶ Jareborg m.fl. (2015), s. 106.

¹⁵⁷ Jareborg m.fl. (2015), s. 102.

tilltalades syfte borde ha särskild betydelse, till exempel en avsikt att motverka ryktesspridning, framställa en dementi, påtala missförhållanden, påkalla utredning, reparera eller förhindra någon sorts skadeverkan.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Jareborg m.fl. (2015), s. 102.

4 #Metoo och förtalsdomarna

De två första avsnitten i detta kapitel har för avsikt att ge en kontext till rättsfallen som analyserats genom att redogöra för vad sociala medier är och för metoo-rörelsen. I det tredje avsnittet påbörjas rättsfallsanalysen och de granskade rättsfallen går igenom vad gäller kvinnornas syften med sina inlägg och tingsrättens bedömningar.

4.1 Sociala medier

Sociala medier är enligt Nationalencyklopedin är ett samlingsnamn för kommunikationskanaler som tillåter användare att kommunicera direkt med varandra genom exempelvis text, bild eller ljud. Till skillnad från traditionella medier, där innehållet processas av en professionell organisation, bygger sociala medier på ett innehåll som produceras av användarna själva och sociala medier utgörs alltså av en kombination av teknologi, social interaktion och användargenererat innehåll.¹⁵⁹ Sociala medier används bland annat för socialt umgänge, nyhetsförmedling, marknadsföring, organisering, kulturutbyte och underhållning.¹⁶⁰ Enligt rapporten *Svenskarna och internet 2021* från Internetstiftelsen använde 95 procent av internetanvändarna sociala medier under år 2021 och under samma år var det Youtube, Facebook och Instagram som var de tre sociala medier som användes mest.¹⁶¹

I de granskade rättsfallen är det sociala medierna Facebook, Instagram och Twitter som kvinnorna har delat sina berättelser på. Facebook är ett socialt medium där man kan hålla kontakt med släkt och vänner, vara delaktig i olika grupper samt publicera inlägg och bilder. Man väljer själv vilka som ska se det som man publicerar på sin Facebooksida genom att välja om publicerade inlägg ska vara offentliga, och då synas för alla på Facebook,

¹⁵⁹ Nationalencyklopedin, 'sociala medier'.

¹⁶⁰ Nationalencyklopedin, 'sociala medier'.

¹⁶¹ Internetstiftelsen (2021), s. 180 & 182.

eller privata, och då endast synas för valda Facebookvänner.¹⁶² På Facebook har grupper två sekretessinställningar. Offentliga grupper är sökbara och allt innehåll är synligt för alla Facebookanvändare. Privata grupper är även dem sökbara och alla kan begära om att få gå med i dem, men det är bara medlemmarna i gruppen som kan se deras innehåll.¹⁶³ Tidigare har det även funnits hemliga grupper på Facebook. Dessa var inte sökbara utan man behövde bli inbjuden av en nuvarande medlem för att kunna gå med i samt se och skriva inlägg i gruppen.¹⁶⁴

Instagram är ett socialt medium som är till för att dela foton och videoklipp.¹⁶⁵ På Instagram kan man välja om ens konto ska vara offentligt eller privat. Om kontot är offentligt kan profilen och ens inlägg ses av alla på Instagram och om kontot är privat kan endast de följare som man har godkänt se vad man delar.¹⁶⁶ Twitter är ett socialt medium som är till för att dela kortare textuppdateringar och inläggen på Twitter får maximalt vara 280 tecken.¹⁶⁷ Även på Twitter kan man välja om ens konto ska vara offentligt, vilket betyder att alla Twitteranvändare kan se ens inlägg, eller privat, då endast ens Twitterföljare kan se ens inlägg.¹⁶⁸ Det går att skriva längre inlägg på Twitter genom att använda sig av Twitter longer, vilket en kvinna gjorde i ett av de granskade rättsfallen för att kunna dela sin berättelse.¹⁶⁹

4.2 Metoo-rörelsen

Metoo-rörelsen, från engelskans ”me” som betyder ”jag” och ”too” som betyder ”också”, var ett globalt uppror mot sexuellt våld. Rörelsen syftade

¹⁶² Lundeberg (2015), s. 49.

¹⁶³ Facebook, 'Om Facebook-grupper'.

¹⁶⁴ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18, s. 6.

¹⁶⁵ Facebook, 'Vad är Instagram?'.

¹⁶⁶ Facebook, 'Hur ställer jag in mitt Instagram-konto som privat så att det bara är godkända följare som kan se vad jag delar'.

¹⁶⁷ Twitter, 'How to Tweet'.

¹⁶⁸ Twitter, 'About public and protected Tweets'.

¹⁶⁹ Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20, s. 4.

till att synliggöra sexuellt våld mot kvinnor och uppmärksamma att det är ett strukturellt problem.¹⁷⁰

Begreppet ”metoo” etablerades redan år 2006 av den amerikanska kvinnoaktivisten Tarana Burke för att stötta kvinnor som utsatts för sexuellt våld. Begreppet fick dock inget större genomslag då utan det var först den 15 oktober 2017 i och med skådespelerskan Alyssa Milanos tweet, ”If you’ve been sexually harassed or assaulted write ‘me too’ as a reply to this tweet”, som rörelsen fick ett stort genomslag.¹⁷¹ Tio dagar tidigare hade New York Times publicerat en artikel där filmproducenten Harvey Weinstein anklagades för att under 30 års tid ha utsatt kvinnor för maktmissbruk och olika typer av sexuellt våld. Reaktionerna på anklagelserna blev stora och Milano publicerade sin tweet som en reaktion över vad hon hade fått höra av sina kvinnliga kollegor.¹⁷² Gensvaret på Milanos tweet blev enormt och hashtaggen spreds över hela världen. På bara 24 timmar genererade hashtaggen 12 miljoner inlägg, kommentarer och reaktioner från 4,7 miljoner Facebookanvändare i världen samtidigt som 500 000 tweets kopplade till hashtaggen publicerades.¹⁷³

Även i Sverige blev rörelsen stor och här publicerades utöver privata metoo-berättelser även 77 kollektiva upprop från kvinnor inom olika branscher och intresseorganisationer.¹⁷⁴ Det första branschuppropet, #tystnadtagning från skådespelarbranschen, initierades på grund av att kvinnorna inte vågade gå ut enskilt och berätta av rädsla för repressalier. Skådespelerskorna ville berätta sina historier utan att bli ifrågasatta och misstrodda.¹⁷⁵

Branschuppropet och fokuset på diskriminering på systemnivå var ett undantag för Sverige om man jämför globalt. I andra länder var metoo-rörelsen mycket mer koncentrerad kring individer, främst kända personer.¹⁷⁶

¹⁷⁰ Nationalencyklopedin, ’me too-rörelsen’.

¹⁷¹ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 1.

¹⁷² Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 1.

¹⁷³ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 1.

¹⁷⁴ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 4.

¹⁷⁵ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 2 & 3.

¹⁷⁶ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 4.

Vissa av kvinnornas enskilda metoo-inlägg innehöll namn eller andra detaljer om påstådda förövare. De traditionella medierna, som under hösten nästan dagligen rapporterade om metoo-rörelsen, hakade i vissa fall på namnpubliceringarna.¹⁷⁷ Namnpubliceringarna blev därefter i viss mån föremål för en offentlig debatt, där kritiker beskrev utpekandena av icke dömda förövare som oetiskt. Kritiker av offentliggöranden av påstådda förövare argumenterade även för att den offentliga diskussionens fokus borde ligga på strukturen, inte på individen. Enligt dessa riskerade namngivning att stjäla uppmärksamhet från kärnfrågan, det vill säga sexuellt våld och hur det ska motarbetas.¹⁷⁸ Namnpubliceringarna försvarades också å andra sidan och man menade till exempel på att namnpubliceringarna var en stor anledning till rörelsens stora spridning.¹⁷⁹

I efterhand fälldes alla stora rikstäckande redaktioner för publiceringar som gjordes under metoo-hösten. Sveriges radio, SVT och TV4 fälldes i Granskningsnämnden och flera tidningar, bland annat Expressen, Aftonbladet, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, fälldes i Pressens Opinionsnämnd. Det stora antalet fällningar saknade motstycke.¹⁸⁰ Även namnpubliceringarna i sociala medier fick konsekvenser och vissa av kvinnorna anmäldes för förtal av de utpekade männen. Den 20 februari 2018 dömdes den första kvinnan för förtal efter att ha publicerat ett inlägg på Facebook under #metoo.¹⁸¹ Fler förtalsdomar följde och i maj år 2022 har fler än fjorton förtalsdomar avgjorts med kopplingar till metoo-rörelsen. Förtalsdomarna har kritiserats av till exempel initiativtagarna till *Förtalskassan*, en fond till för att betala de förtalsdömda kvinnornas böter och skadestånd. Initiativtagarna är oroliga över att förtalsdomarna sprider rädsla och leder till en återgång till tystnadskulturen kring sexuella övergrepp. De menar också att domarna tyder på ett orättvist rättssystem där

¹⁷⁷ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 2.

¹⁷⁸ Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen'.

¹⁷⁹ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 7.

¹⁸⁰ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 7.

¹⁸¹ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 7.

förövare ofta går fria, samtidigt som kvinnor döms för förtal när de berättar om övergrepp.¹⁸²

Metoo-rörelsen innebar en stor förändring i och med att så många kvinnor öppet berättade om olika typer av sexuellt våld.¹⁸³ Tidigare hade kvinnor i hög utsträckning tystats ner och större skuld lades på personen som utsatts för sexuellt våld än den som hade begått övergreppet.¹⁸⁴ En del konkreta politiska åtgärder eldades även på av metoo-rörelsen. Bland annat infördes år 2018 det nya brottet oaktsam våldtäkt i 6 kap. BrB, även kallat samtyckeslagen, och i vårbudgeten för 2018 avsattes 120 miljoner kronor till olika metoo-satsningar hos Skolverket, Arbetsmiljöverket, rättsväsendet och socialtjänsten.¹⁸⁵

4.3 Förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen

4.3.1 Allmänt om rättsfallsanalysen

I rättsfallsanalysen har fjorton tingsrättsdomar analyserats. De fjorton undersöka domarna berör alla fall där en kvinna har delat en berättelse på sociala medier om egenupplevd utsatthet för någon typ av sexuellt våld och därigenom även på något sätt pekat ut sin påstådda förövare.

Kvinnornas inlägg har gjorts på sociala medieplattformarna Facebook, Instagram och Twitter. Vissa av kvinnorna har endast publicerat ett inlägg och andra har publicerat flera, ibland på olika sociala medieplattformar. Tolv av kvinnorna publicerade inlägg på Facebook¹⁸⁶, fyra av kvinnorna på

¹⁸² Runevad Kjellmer & Adelai, 'Kända feminister lanserar "Förtalskassa" – betalar när kvinnor döms för förtal'.

¹⁸³ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 1.

¹⁸⁴ Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen'.

¹⁸⁵ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 8; Socialdepartementet, 'Metoo ger avtryck i vårbudgeten'.

¹⁸⁶ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160-17; Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059-18; Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Kalmar tingsrätt dom 2019-09-18 i mål nr B 349-19; Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823-19; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B

Instagram¹⁸⁷ och en kvinna på Twitter.¹⁸⁸ Vad gäller Facebookinläggen har de delats från kvinnornas egna Facebooksidor eller i Facebookgrupper. Både de egna Facebooksidorna och Facebookgrupperna har ibland varit öppna och ibland stängda eller hemliga. Facebookgrupperna som kvinnorna har delat sina inlägg i har till exempel varit metoo-grupper för branschuppror och grupper för kvinnor som varnar för män som är dömda för brott.

I samtliga av de granskade rättsfallen har kvinnornas uppgifter inte bedömts vara försvarliga och samtliga kvinnor fälldes för brott. Fyra av kvinnorna dömdes för förtal till dagsböter¹⁸⁹ och elva av kvinnorna dömdes för grovt förtal till villkorlig dom, dagsböter eller villkorlig dom i förening med dagsböter.¹⁹⁰ Samtliga kvinnor dömdes till att betala ut skadestånd till sin påstådda förövare och beloppen varierar mellan 5 000 och 90 000 kronor.

Analysen av rättsfallen har skett parallellt med undersökningen av gällande rätt. Vid läsningen av rättsfallen använde jag mig av fyra rubriker för att föra läsanteckningar: omständigheter, kvinnans försvar, tingsrättens bedömning och egna kommentarer, varav rubriken tingsrättens bedömning var indelad i tre underrubriker. Störst fokus i läsningen var på tingsrätternas försvarlighetsbedömningar, men hela rättsfallen analyserades. I läsningen iakttog jag bland annat om tingsrätterna tog upp de aspekter som ska ha betydelse i försvarlighetsbedömningen enligt den rättsliga regleringen på

2985–19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

¹⁸⁷ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

¹⁸⁸ Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

¹⁸⁹ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17; Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059–18; Kalmar tingsrätt dom 2019-09-18 i mål nr B 349–19; Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18.

¹⁹⁰ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

området. Jag sökte även efter likheter och skillnader i hur tingsrätterna hade genomfört sina bedömningar.

En svårighet som jag stötte på i granskningen av rättsfallen var att jag kände mig begränsad av vad tingsrätterna tog upp i rättsfallen. Tingsrätterna är olika utförliga i sina domar, vilket bland annat märktes i hur mycket de redogjorde för kvinnornas utsagor. Tingsrätternas försvarlighetsbedömningar var även i många fall kortfattade och jag vet inte om det beror på att tingsrätterna missade att beakta vissa aspekter eller om aspekterna ingick i deras bedömning, men bara inte skrevs ut explicit.

4.3.2 Syftet med inläggen

Följande redogörelse över kvinnornas anledningar till att skriva sina inlägg är baserad på vad som framgår i tingsrättsdomarna. Det skiljer sig som redan nämnts åt i vilken omfattning som tingsrätterna redogör för kvinnornas utsagor i domarna. I vissa domar har tingsrätterna valt att ha med stora delar från kvinnornas förhör och i andra har tingsrätterna endast med utvalda delar.

Kvinnorna har till stor del uppgett liknande syften med sina inlägg. Sex av kvinnorna uppgav att metoo-rörelsen fick dem att vilja dela med sig av sina egna historier.¹⁹¹ En av kvinnorna uppgav till exempel att metoo-rörelsen fick henne att inse att hon inte var ensam om sin upplevelse och att hon också förtjänar att lyssnas på och respekteras. Under metoo-rörelsen kände hon att hon kunde berätta om sina upplevelser och få stöd av sina vänner på Facebook.¹⁹² En annan av kvinnorna uppgav i tingsrätten följande:

”Hon befann sig i USA vid metoo-rörelsens genombrott där och kände att hon också har en historia om ett övergrepp från en man i maktposition att berätta. Hon insåg även att den enorma tystnadskulturen kopplad till

¹⁹¹ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17; Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059–18; Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

¹⁹² Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17, s. 4.

sexuella övergrepp och mäns maktmissbruk mot kvinnor var på väg att brytas och oerhört viktigt att stå upp för”.¹⁹³

En tredje kvinna uppgav att hon tog del av att andra kvinnor uppmärksammade systematiska problem inom hennes bransch som drabbat unga kvinnor och att hon också ville lyfta fram de systematiska problemen.¹⁹⁴

Fyra av kvinnorna uppgav att en del av syftet med att skriva sina inlägg var att få stöd.¹⁹⁵ En av kvinnorna hade till exempel bestämt sig för att polisanmäla sin påstådda förövare och uppgav att ett av skälen till att hon gjorde inlägget var att få stöd då hon inte visste hur processen gick till och hon kände sig ensam i den. Samma kvinna uppgav även att ett annat syfte med att skriva inlägget var att hitta andra som har blivit utsatta för samma person för att kunna hjälpa och stötta varandra.¹⁹⁶

Ett annat syfte med inläggen som fem av kvinnorna uppgav var att de ville varna andra kvinnor för mannen.¹⁹⁷ En kvinna uppgav till exempel att hon inte ville att andra kvinnor skulle bli lika drabbade som hon själv hade blivit och att det hade kommit fram att andra också har utsatts för samma man sedan hon lämnade uppgifterna.¹⁹⁸ En annan kvinna uppgav enligt tingsrättsdomen följande:

”[Kvinnan] har gjort gällande att hon haft en moralisk skyldighet att uttala sig för att förhindra att andra kvinnor utsätts för liknande brott och detta särskilt då de brottsutredande myndigheterna enligt hennes förmenande inte tog brottsanmälan på allvar.”¹⁹⁹

¹⁹³ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18, s. 12.

¹⁹⁴ Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20, s. 9.

¹⁹⁵ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17; Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059–18; Kalmar tingsrätt dom 2019-09-18 i mål nr B 349–19; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19.

¹⁹⁶ Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19, s. 7.

¹⁹⁷ Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

¹⁹⁸ Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19, s. 3.

¹⁹⁹ Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18, s. 7.

Att inlägget delvis skrevs på grund av en besvikelse över rättssystemet förekommer även i fyra andra fall.²⁰⁰ I två fall har till exempel kvinnorna uppgett att de skrev inläggen efter att ha fått besked om att förundersökningen där männen var misstänkta för brott mot kvinnorna hade lagts ner.²⁰¹

Tre av kvinnorna namngav inte sina påstådda förövare i sina inlägg och dessa uppgav bland andra anledningar att de skrev sina inlägg för att de hade ett behov av att skriva av sig och att de inte trodde att männen skulle kunna identifieras av inläggen.²⁰²

Många av kvinnorna har uppgett att syftet med inläggen inte var att skada mannen. Endast en av kvinnorna uppger att hon delvis skrev inlägget i syfte att hennes följare på Instagram, som i princip endast bestod av personer som tillhörde samma politiska parti som mannen och henne själv, inte skulle rösta fram eller på annat sätt ge mannen förtroendepositioner inför det kommande valet.²⁰³

4.3.3 Tingsrätternas bedömningar

4.3.3.1 Straffansvar

Bedömningen av om kvinnorna uppfyllde rekvisiten för straffansvar var i de flesta fall okomplicerad. I alla rättsfall är det tydligt att en uppgift har lämnats och att den har lämnats till annan än den som uppgiften avser. Frågan om uppgiften har varit ägnad att utsätta någon för andras missaktning är också okomplicerad i de flesta rättsfall. I de tre rättsfall där kvinnorna inte namngav sina påstådda förövare uppkommer frågan om

²⁰⁰ Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

²⁰¹ Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18, s. 4; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20, s. 5.

²⁰² Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18, s. 10; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20, s. 5; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20, s. 9.

²⁰³ Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18, s. 6.

kvinnorna ens har pekat ut männen.²⁰⁴ I fallen har kvinnorna inte namngett sina påstådda förövare, men de har angett olika detaljer och omständigheter om dem. I alla tre rättsfall menar tingsrätterna att uppgifterna som har lämnats om männen har varit tillräckliga för att männen skulle kunna identifieras och att kvinnorna har varit medvetna om det.²⁰⁵

4.3.3.2 Försvarylighet

Flera av tingsrätterna gör ingen försvarylighetsbedömning överhuvudtaget eller konstaterar endast kort att kvinnans inlägg inte var försvaryligt utan att ange skälen till det.²⁰⁶ I ett rättsfall skriver tingsrätten endast att det är uppenbart att inlägget inte varit ett inlägg i en politisk debatt eller haft ett värde i nyhetsrapporteringen²⁰⁷ och i ett annat att kvinnan inte har polisanmält mannen för något sexualbrott och att det inte kommit fram några andra omständigheter som skulle kunna utgöra en rimlig grund för att publicera uppgifterna.²⁰⁸ I det andra fallet anser tingsrätten dock i påföljdsbedömningen att det har kommit fram vissa förmildrande omständigheter såsom att kvinnan mådde dåligt över att hon inte ansåg att hon hade haft frivilligt sex och att det var lätt att dras med av andras inlägg och avslöjanden i sociala medier. Tingsrätten väljer därför i fallet att sätta antalet dagsböter till det lägsta möjliga.²⁰⁹

I de fall där det görs en försvarylighetsbedömning tar flera av tingsrätterna upp att det dels hade gått att dela sin berättelse till andra, och tar upp vänner, familj, polisen och psykolog som exempel, dels att det hade varit möjligt att dela berättelsen på ett sätt som inte pekar ut mannen.²¹⁰

²⁰⁴ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

²⁰⁵ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18, s. 10; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20, s. 9–10; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20, s. 12–13.

²⁰⁶ Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059–18; Kalmar tingsrätt dom 2019-09-18 i mål nr B 349–19; Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

²⁰⁷ Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18, s. 5.

²⁰⁸ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17, s. 5.

²⁰⁹ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17, s. 5.

²¹⁰ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18, Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål

En annan aspekt som tingsrätterna anser talar emot att inlägget var försvarligt är att inlägget har fått stor spridning eller inte lämnats till en mindre krets av närstående.²¹¹ Speciellt om spridningen har skett inom mannens krets eller bransch²¹², om inlägget möjliggjort spridning utanför Facebookgruppen²¹³ eller om kvinnan har uppmanat till större spridning av inlägget.²¹⁴

Att inlägget innehållit allvarliga anklagelser är en annan aspekt som fyra av tingsrätterna anser talar emot att inlägget var försvarligt.²¹⁵ De olika tingsrätterna har motsatta åsikter avseende om det talar emot att inlägget var försvarligt om inlägget var detaljrikt eller om det saknade detaljer. I tre fall nämner tingsrätterna att inlägget har varit detaljerat eller att kvinnan även refererat till vad andra har blivit utsatta för av samma man som en aspekt som talar emot att inlägget var försvarligt.²¹⁶ I två andra fall nämner tingsrätterna tvärtom att det talar emot att inlägget var försvarligt att inlägget inte innehöll detaljer och att det leder till att läsaren inte kan göra sig en egen bild av vad kvinnan har varit med om.²¹⁷ Att inlägget avsett händelser som ligger långt tillbaka i tiden är ännu en aspekt som två tingsrätter anser talar emot att inlägget var försvarligt.²¹⁸

nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

²¹¹ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

²¹² Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18.

²¹³ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

²¹⁴ Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

²¹⁵ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

²¹⁶ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

²¹⁷ Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19.

²¹⁸ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.

Mannens offentliga ställning är en aspekt som diskuteras i fyra av rättsfallen.²¹⁹ I ett fall konstaterar tingsrätten att mannen inte är en offentlig person²²⁰, i två fall skriver tingsrätten att mannens ställning inte var sådan att det av det skälet var försvarligt att lämna uppgiften²²¹ och i det fjärde fallet anser tingsrätten att mannen har en offentlig ställning, men att hans ställning i offentligheten inte kan anses ha varit lika stark som till exempel en ledande politikers. I det senare fallet anser tingsrätten vidare att de uppgifter som kvinnan har lämnat om mannen inte har haft någon egentlig koppling till hans yrkesroll.²²²

Tingsrätterna nämner inte lika många aspekter som talar för försvarlighet i rättsfallen. En tingsrätt nämner att inläggen har lämnats i hemliga Facebookgrupper, vilket betyder att inte alla och envar har kunnat ta del av dem.²²³ I ett annat fall skriver tingsrätten att den har förståelse för att kvinnan har känt besvikelse över att samhället inte agerat mot mannens beteende mot henne.²²⁴ I ett tredje fall nämner tingsrätten att mannens ställning i offentligheten, syftet med uppgiftslämnandet och det sammanhang i vilket det skedde är aspekter som talar för försvarlighet.²²⁵

4.3.3.3 Grovt förtal

Faktorer som tingsrätterna i många av rättsfallen tar upp som talar för grovt förtal är att uppgifterna har avsett allvarlig brottslighet²²⁶, att inläggen har fått stor spridning²²⁷ och att uppgifterna har inneburit skada för mannen,

²¹⁹ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

²²⁰ Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18, s. 7.

²²¹ Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19, s. 13; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20, s. 15.

²²² Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; s. 11.

²²³ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18, s. 11.

²²⁴ Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154-20, s. 11.

²²⁵ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18, s. 12-13.

²²⁶ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154-20; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157-18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471-20; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

²²⁷ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823-19; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Södertörns

både i arbets- och privatlivet.²²⁸ I två rättsfall nämns även att spridningen har skett inom mannens krets eller bransch.²²⁹

tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154-20; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471-20; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

²²⁸ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157-18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471-20; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

²²⁹ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471-20.

5 Vilket utrymme finns för andra bedömningar i förtalsdomarna?

I följande kapitel undersöks och diskuteras hur man inom ramen för gällande rätt kan argumentera för andra bedömningar i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen. Kapitlet tar upp argument som är hänförliga till förtalsbestämmelsen, yttrandefrihet, sexuellt våld och kvinnornas inlägg i respektive avsnitt.

5.1 Förtalsbestämmelsen

Initialt kan nämnas att det i förarbetena till BrB angavs att det föreligger betydande svårigheter att i lagen klart ange var gränsen ska gå mellan tillåtna och otillåtna yttranden och att det knappast är möjligt att låta avvägningen komma till fullständigt uttryck i lagen. Avvägningen är beroende av allmänt rådande samhällsliga värderingar, som förskjuts genom samhällsutvecklingen och tillämpningsområdet för förtalsbestämmelsen är därför, i högre grad än för andra brott, beroende av domstolens bedömning i varje enskilt fall.²³⁰ Det kan därmed inledningsvis fastställas att domstolen har ett relativt stort utrymme för egna bedömningar i förtalsmål.

I granskningen av den rättsliga regleringen på området är det tydligt att förtalsbestämmelsen inte verkar vara skapad för den sortens uttalanden som görs i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen. Bestämmelsens avsedda typfall synes vara ryktesspridning och inte en person som berättar om egenupplevd utsatthet för sexuellt våld. Speciellt vad gäller reglerna om sanningsbevisning och skälig grund är det uppenbart att de inte är anpassade för den här sortens uttalanden.

²³⁰ Prop. 1962:10 B, s. 142.

För att uppfylla kravet på sanningsbevisning behöver den tilltalade visa att uppgiften i stort sett är sann och i en förtalsprocess som avser uppgift om brottslighet kan sanningsbevisning ske genom hänvisning till domstolens fällande dom.²³¹ Om den tilltalade inte kan visa att uppgiften är sann, kan hen ändå undgå ansvar genom att visa att hen, objektivt sett, hade skälig grund för att hålla uppgiften för sann.²³² Då krävs att den tilltalade vidtagit skäliga åtgärder för att förvissa sig om uppgiftens sanning.²³³

Uttalandena i rättsfallen som undersökts har handlat om egenupplevd utsatthet för olika typer av sexuellt våld. Att visa att uppgiften i stort sett är sann, till exempel genom en fällande dom är ett väldigt svårt krav att uppfylla för kvinnorna eftersom väldigt få anmälda sexualbrott leder till en fällande dom.²³⁴ En av anledningarna till att få anmälda sexualbrott leder till fällande domar är att det finns bevissvårigheter i den typen av brott.²³⁵ Bevissvårigheter som självfallet även finns för kvinnorna när de ska försöka visa att uppgifterna är sanna.

Kravet på att ha haft skälig grund för att hålla uppgiften för sann är inte anpassad för situationer där en person delar egenupplevda uppgifter. Personen har skälig grund för att hålla uppgiften för sann eftersom den själv vet vad den har varit med om.

Det är oklart hur bedömningen av skälig grund är tänkt att gå till i den här sortens situationer. Prejudikat saknas på området och förarbeten och doktrin diskuterar inte hur situationen ska hanteras. Jag ser det som att det finns tre alternativ. Ett första alternativ är att bedöma det som att en person har skälig grund för att hålla en uppgift för sann om den är egenupplevd. Detta alternativ leder dock till att det räcker att säga att det var egenupplevt för att uppnå kravet på skälig grund, vilket antagligen inte är eftersträvansvärt.

²³¹ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

²³² Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

²³³ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

²³⁴ Se exempelvis statistik om våldtäkt i Brå (2019), s. 18.

²³⁵ Brå (2021b), s. 10.

Ett andra alternativ är att det inte anses fungera att det räcker att det var egenupplevt för att uppfylla kravet på skälig grund och att det i sådana mål krävs att man bevisar att uppgiften är sann. Detta alternativ leder till att det i mål som rör uppgifter om egenupplevda händelser blir ett högre krav än i andra mål, vilket antagligen inte är önskvärt. Ett tredje alternativ är att i mål som rör uppgifter om egenupplevda händelser ställa ett lägre krav på sanningsbevisningen. Kanske att det räcker att man visar att det finns omständigheter som ger ett visst stöd för ens uppgifter. Även detta alternativ är problematiskt. Den typen av uppgifter som kvinnorna har delat i de granskade rättsfallen är som tidigare nämnts svåra att bevisa. Det är svårt att fastställa vad som ska anses visa ge tillräckligt stöd för en persons uppgifter. Ska det till exempel räcka med att man har anmält brottet, att en förundersökning har inletts eller att man lämnat en trovärdig berättelse?

Sammanfattningsvis är det tydligt att reglerna om sanningsbevisning och skälig grund inte alls fungerar när en person delar egenupplevda uppgifter och det finns skäl för Högsta domstolen eller lagstiftaren att klarlägga respektive ändra eller förtydliga förtalsbestämmelsen. Att förtalsbestämmelsen inte är anpassad för den sortens uttalanden som görs i de granskade rättsfallen gör enligt mig att domstolens utrymme för egna bedömningar ökar.

Fortsättningsvis går det även att ifrågasätta hur regeln om sanningsbevisning och skälig grund är tänkt att genomföras i praktiken, det vill säga i en domstolsförhandling. Vid en förtalsprocess i domstol ska frågan om det var försvarligt att lämna uppgiften bedömas utan sammanblandning med frågan om uppgiften var sann.²³⁶ I princip ska frågan om uppgiftens sanningshalt uppkomma först när det är klarlagt att det var försvarligt att lämna uppgift i saken.²³⁷ Det innebär stora krav på domstolens processledning. Domstolen

²³⁶ Jareborg m.fl. (2015), s. 98.

²³⁷ Jareborg m.fl. (2015), s. 100.

ska, samtidigt som huvudförhandlingen förbereds så att den kan genomföras i ett sammanhang, övervaka att inte sanningsbevisning sker där den inte får förekomma och att nya kränkningar inte äger rum.²³⁸

Det är för mig inte klart hur det är tänkt att gå ihop att sanningsbevisning endast är tillåten om uttalandet har varit försvarligt samtidigt som rätten har att bedöma om uttalandet var försvarligt först efter en domstolsförhandling. Är det meningen att rätten ska bedöma om sanningsbevisning ska tillåtas eller inte under tiden förhandlingen pågår utan överläggning? På vilket sätt uttrycks det till parterna i målet under förhandlingen att sanningsbevisning är tillåten eller inte? Otydligheten har uppmärksammats av Högsta domstolen i NJA 1987 s. 285 I där rätten skriver att regeln kring sanningsbevisning för med sig processuella komplikationer, som inte närmare belysts i förarbetena, och att det därför kan vara svårt att i tillämpningen helt följa lagstiftarens intentioner.²³⁹

Att det blir problematiskt syns i ett av de undersökta rättsfallen. I fallet skriver en skiljaktig nämndeman, som till skillnad från majoriteten anser att kvinnans uttalande var försvarligt, att det inte har förts någon egentlig bevisning i fråga om uppgiften som kvinnan lämnade var sann. Den skiljaktige nämndemannen skriver att kvinnan överhuvudtaget inte beskrivit vad de hävdade sexuella övergreppen skulle ha bestått i och att vad hon berättat i polisförhör i den nedlagda förundersökningen inte heller har lagts fram för tingsrätten.²⁴⁰

I ett annat av de undersökta rättsfallen syns att regeln om sanningsbevisning och skälig grund är svårförstådd. I rättsfallet går domstolen redan i försvarlighetsbedömningen in och bedömer om uttalandet är sant.

”Tingsrätten vill också understryka att det utifrån den berättelse som [kvinnan] lämnat, och som enligt henne legat till grund för hennes uttalande,

²³⁸ Jareborg m.fl. (2015), s. 101.

²³⁹ NJA 1987 s. 285 I.

²⁴⁰ Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19, s. 23.

inte går att dra den slutsats om [mannen] som hon gjort i sitt inlägg. Att påstå något sådant till följd av den aktuella händelsen är därför i sig direkt felaktigt och synnerligen kränkande. Enligt tingsrätten betyder det att omständigheterna inte har varit sådana att det har varit försvarligt för [kvinnan] att lämna uppgift i saken.”²⁴¹

5.2 Yttrandefrihet

Yttrandefriheten är en grundlagsskyddad rättighet och utgör grundvalen för ett demokratiskt samhällsskick.²⁴² Kriminaliseringen av ärekränkingsbrotten medför inskränkningar i yttrandefriheten och för att tillgodose kravet på yttrandefrihet inom olika samhällsområden krävs det en avvägning mellan den enskildes intresse av skydd mot kränkande yttranden och intresset av yttrandefrihet.²⁴³

5.2.1 Metoo-rörelsen

I de undersökta rättsfallen läggs det uttryckligen ingen vikt vid metoo-rörelsen i försvarlighetsbedömningarna förutom i ett enda fall.²⁴⁴ Ett av rättsfallen tar dock upp metoo-rörelsen som en förmildrande omständighet i påföljdsbedömningen och skriver där att kvinnan mådde dåligt över det som hänt och att det var lätt att dras med av andras inlägg och avslöjanden i sociala medier.²⁴⁵

Ett område där förarbetena till BrB framhållit att yttrandefriheten är stark är den politiska debatten. Även samhälleliga, kulturella och vetenskapliga ämnen ska enligt förarbetena få diskuteras.²⁴⁶ Metoo-rörelsen utgjorde ett globalt uppror mot sexuellt våld som syftade till att synliggöra sexuellt våld mot kvinnor. Metoo-rörelsen lyfte frågor om samhälleliga strukturer rörande sexuellt våld och tystnadskultur och innebar att dessa frågor diskuterades.²⁴⁷

²⁴¹ Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18, s. 7.

²⁴² Prop. 1962:10 B, s. 144.

²⁴³ Prop. 1962:10 B, s. 142.

²⁴⁴ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18, s. 12–13.

²⁴⁵ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17, s. 5.

²⁴⁶ Prop. 1962:10 B, s. 144.

²⁴⁷ Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen'.

Jag anser att det mot bakgrund av uttalandena i förarbetena till BrB finns utrymme i gällande rätt att se kvinnornas berättelser som en del av en politisk och samhällelig diskussion kring sexuellt våld. Särskilt de kvinnors berättelser som har en tydlig koppling till metoo-rörelsen genom att inläggen skrevs under hösten år 2017 då rörelsen fick sitt genombrott och var som störst eller genom att de nämner metoo i sina inlägg. Jag anser att domstolarna hade kunnat ta in metoo-rörelsen som en aspekt som talar för att inlägget är försvarligt med beaktande av undantaget för politiska och samhällliga diskussioner.

Metoo-rörelsen var dessutom en omfattande rörelse som spreds snabbt²⁴⁸ och jag anser att det finns utrymme i gällande rätt att beakta att det var lätt att dras med av andras inlägg och avslöjanden i sociala medier i försvarlighetsbedömningen såsom ovan nämnda rättsfall gjorde i påföljdsbedömningen.²⁴⁹

5.2.2 Offentliggöra missförhållanden

Offentliggörande av missförhållanden, till exempel på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden eller inom skolväsendet, uppbärs av starka samhällsintressen.²⁵⁰ Det finns många exempel på att missförhållanden inte åtgärdats förrän de påtalats inför en större allmänhet och för en enskild människa som råkat illa ut kan ett alternativ vara att själv skriva om saken. Grundlagen syftar till att skydda medborgarnas möjligheter att göra sina röster hörda.²⁵¹

Metoo-rörelsen syftade till att synliggöra förekomsten av olika typer sexuellt våld mot kvinnor och lyfta dessa frågor till diskussion. Kvinnorna delade med sig av berättelser om utsatthet för sexuellt våld och inom rörelsen fanns också en strävan till förändring.²⁵² Få anmälda sexualbrott

²⁴⁸ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 1.

²⁴⁹ Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17, s. 5.

²⁵⁰ Jareborg m.fl. (2015), s. 99.

²⁵¹ Axberger (2019), s. 126.

²⁵² Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen'.

leder till fällande domar²⁵³ och vissa av kvinnorna i de undersökta rättsfallen uppgav att de skrev inläggen som en besvikelse över rättssystemet.²⁵⁴

Jag anser att det finns utrymme i gällande rätt till att beakta kvinnornas metoo-berättelser som offentliggörande av missförhållande och att domstolarna hade kunnat ta in det som en aspekt som talar för att inläggen är försvarliga.

5.2.3 Offentlig person

Säkerställandet av en demokratisk och fri debatt inom allmänna angelägenheter medför att personer med makt, ansvar eller kändisskap generellt får tåla mer närgången och kritisk granskning än andra. En förutsättning är dock att det som har publicerats har ett samband med det som legitimerar publicitet kring personen i fråga.²⁵⁵

Fyra av de granskade rättsfallen rör offentliga personer.²⁵⁶ I två av dessa rättsfall diskuteras männens offentliga ställning, men i inget av fallen anser rätten att det är en aspekt som talar för att inlägget var försvarligt.²⁵⁷ I de två andra rättsfallen där männen är offentliga personer nämns det inte överhuvudtaget av domstolarna.²⁵⁸ Det är anmärkningsvärt att det inte nämns i rättsfallen, speciellt i det ena fallet där mannen var politiker.²⁵⁹ I NJA 2003 s. 567 ansågs uppgiften om att en politiker skulle medverka i en pornografisk film vara av allmänt intresse med hänsyn till hennes position och det ansågs därför försvarligt att lämna uppgiften på löpsedeln, trots att

²⁵³ Se exempelvis statistik om våldtäkt i Brå (2019), s. 18.

²⁵⁴ Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865-18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154-20; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157-18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471-20.

²⁵⁵ Axberger (2019), s. 124.

²⁵⁶ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19.

²⁵⁷ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19.

²⁵⁸ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405-18.

²⁵⁹ Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405-18.

den var nedsättande för politikern.²⁶⁰ Politikern i det granskade rättsfallet var vid tidpunkten riksdagsledamot och hade inte samma höga position som politikern i prejudikatet, som vid tidpunkten var partiledare för ett riksdagsparti, men det är ändå anmärkningsvärt att domstolen inte ens beaktar att mannen var politiker. Politikerrollen, speciellt som riksdagsledamot, är en position med mycket makt.

Jag anser att det finns utrymme i gällande rätt för domstolarna att beakta männens offentliga positioner som en aspekt som talar för försvarlighet i högre utsträckning än vad som gjordes i de granskade rättsfallen.

5.3 Sexuellt våld

I de granskade rättsfallen har ingen av kvinnornas påstådda förövare dömts för brott mot dem. Statistik från Brå visar att endast cirka 5 procent av anmälda våldtäkter leder till fällande domar.²⁶¹ Studier från Brå visar dessutom att det troligtvis inte är möjligt att kraftigt öka andelen anmälda våldtäkter som leder till åtal och fällande domar, oavsett hur bra polis och åklagare arbetar.²⁶² Det är alltså många som utsätts för olika typer av sexuellt våld som inte får upprättelse genom rättsväsendet.

McGlynn och Westmarlands studie visar att rättvisa för offer till sexuellt våld inte nödvändigtvis är likställt med ett ökat antal fällande domar utan att det finns andra faktorer som kan ge en känsla av rättvisa eller upprättelse.²⁶³ En aspekt som deltagarna i studien tog upp var röst som rättvisa vilket handlar om att aktivt få delta i process och beslut, men också om att få tala ut och förstå den skada som man upplevt på ett sätt som hörs av förövare, familj och vänner.²⁶⁴ En annan aspekt som var grundläggande för

²⁶⁰ NJA 2003 s. 567.

²⁶¹ Brå (2019), s. 18.

²⁶² Brå (2019), s. 16; Brå (2021b), s. 9–10.

²⁶³ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

²⁶⁴ McGlynn & Westmarland (2019), s. 192–193.

deltagarnas förståelse av rättvisa var prevention som handlar om förebyggande arbete mot sexuellt våld och utbildning för förändring.²⁶⁵

I de granskade rättsfallen nämns eller diskuteras knappt sexuellt våld eller sexualbrott. I ett av de undersökta rättsfallen skriver tingsrätten att åklagaren har gjort bedömningen att det inte går att styrka att mannen har begått något brott och att tingsrätten inte finner någon grund att i förtalsmålet göra någon annan bedömning än den som åklagaren tidigare har gjort i förundersökningen mot mannen. Trots att tingsrätten i meningarna innan skriver att mannen har erkänt en del av påstått beteende mot kvinnan.²⁶⁶

Rättsfallet belyser en avsaknad av medvetenhet om forskningen kring sexuellt våld. Att cirka 95 procent av de våldtäkter som anmäls inte leder till en fällande dom betyder inte att dessa våldtäktsanmälningar är falska anmälningar där den misstänkte är oskyldig. Det betyder endast att det i cirka 95 procent av fallen inte är möjligt att bevisa att en person är skyldig till brottet.

Att det sätt som vårt samhälle har kommit överens om ska ge upprättelse inte fungerar samt inte helt är ett önskvärt sätt att få upprättelse enligt offren visar enligt mig att det finns anledning att se över hur samhället ska bemöta och behandla personer som utsatts för olika typer av sexuellt våld.

I förarbetena till BrB angavs att domstolen i ärekränkingsbrott har ett stort utrymme för egna bedömningar på grund av att det inte går att i lagen klart ange var gränsen ska gå mellan tillåtna och otillåtna yttranden.²⁶⁷ Att det är så pass svårt att få upprättelse på det sätt som samhället har kommit överens om samt att offer till sexuellt våld kan få en känsla av upprättelse på andra sätt, till exempel genom att dela med sig av vad man har blivit utsatt för, anser jag är en aspekt som kan anses tala för att inläggen är försvarliga.

²⁶⁵ McGlynn & Westmarland (2019), s. 193–194.

²⁶⁶ Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20, s. 10.

²⁶⁷ Prop. 1962:10 B, s. 142.

5.4 Kvinnornas inlägg

Bedömningen av om det varit försvarligt att lämna en viss uppgift ska göras med hänsyn till alla omständigheter när uppgiften lämnades. Till exempel bör beaktas hur allvarliga påståendena är, till vem och i vilken situation eller med vilket syfte uppgiften lämnades, vem som avsågs med uppgiften och vem som lämnade den.²⁶⁸

5.4.1 Syftet med inlägget

Syftet att förebygga att någon skadas eller smittas kan göra det försvarligt att lämna en nedsättande uppgift.²⁶⁹ I de undersökta fallen var det fem av kvinnorna som uppgav att ett syfte med att publicera inläggen i sociala medier var att varna andra kvinnor för mannen.²⁷⁰ I ett av dessa rättsfall skriver domstolen att de påstådda övergreppen låg så långt tillbaka i tiden att det inte kunde anses ha varit befogat att varna andra för mannen²⁷¹ och i ett annat att det hade varit möjligt för kvinnan att dela sin berättelse på ett annat sätt²⁷², men i de andra rättsfallen kommenteras inte uppgiften av domstolarna. Jag anser att det i rättsfallen finns ett utrymme att beakta syftet att varna andra kvinnor som en aspekt som talar för att uppgiften var försvarlig och att domstolarna inte har utnyttjat den möjligheten.

Generellt anser jag att domstolarna i stor utsträckning inte beaktar kvinnornas syften med sina inlägg. Såsom McGlynn och Westmarland visar i sin studie att rättvisa kan ha många olika innebörder är syftena med kvinnornas inlägg mer komplexa än att endast ha avsett att förstöra för männen.²⁷³ Med vilket syfte en uppgift lämnas bör beaktas i försvarlighetsbedömningen²⁷⁴ och flera av syftena som kvinnorna har

²⁶⁸ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.3.3.

²⁶⁹ Jareborg m.fl. (2015), s. 99.

²⁷⁰ Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

²⁷¹ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18, s. 12.

²⁷² Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18, s. 8.

²⁷³ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

²⁷⁴ Nilsson, kommentaren till 5 kap. 1 § BrB, avsnitt 2.3.3.

uppgett är dessutom syften som jag anser talar för att uppgifterna är försvarliga som till exempel metoo-rörelsen, få stöd, och en besvikelse över rättssystemet.

5.4.2 Hur inlägget är skrivet

Många av domstolarna skriver att kvinnorna kunde ha berättat om vad de varit med om på andra sätt.²⁷⁵ De skriver att kvinnorna kunde ha delat sin berättelse till andra såsom vänner, familj, polisen eller psykolog och att det även hade varit möjligt att dela berättelsen på ett sätt som inte pekar ut mannen. Domstolarna anser att kvinnorna är fria att dela sina berättelser så länge de inte namnger eller pekar ut sin påstådda förövare, men jag anser att det inte riktigt stämmer. I tre av de undersökta rättsfallen namngav inte kvinnorna sina påstådda förövare, men de angav olika detaljer och omständigheter som tingsrätterna ansåg var tillräckliga för att männen skulle kunna identifieras och att kvinnorna varit medvetna om det.²⁷⁶ Det gör att det inte är tydligt vad man får lov att skriva när man vill berätta att man har blivit utsatt för någon typ av sexuellt våld och hur mycket detaljer som man kan skriva med utan att riskera att dömas för förtal. Dessa oklarheter gör att kvinnor begränsas i hur de får lov att skriva om olika typer av egenupplevd utsatthet för sexuellt våld och det riskerar i sin tur att leda till en ökad tystnadskultur.

Som exempel kan nämnas ett av rättsfallen där en kvinna delade en berättelse för att påtala systematiska problem inom hennes bransch.²⁷⁷ Hon namngav inte sin påstådda förövare, men hon nämnde företaget och mannens titel. Hon hade kunnat ta bort företagets namn och mannens titel från sin berättelse, men det hade kanske fortfarande gått att förstå vilket

²⁷⁵ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18; Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755-18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405-18, Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985-19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422-18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157-18; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

²⁷⁶ Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995-18, s. 10; Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154-20, s. 9-10; Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20, s. 12-13.

²⁷⁷ Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982-20.

företag hon syftade på och mannens titel utifrån hennes beskrivningar av händelsen. Man kan fråga sig hur mycket som domstolarna anser att kvinnorna ska behöva ta bort från sina berättelser för att de inte ska peka ut någon. Jag förstår att domstolen kanske anser att det inte hade varit brottsligt för kvinnan att lämna den här berättelsen om hon inte hade nämnt företaget och mannens titel, och att även om vissa hade kunnat förstå vem som pekades ut så ska det inte ligga kvinnan till last, men jag anser att man kan belysa problematiken med att domstolarna skriver att kvinnorna är fria att dela sina berättelser och samtidigt kommer med krav på berättelserna som gör att kvinnorna inte alls är fria att dela sina berättelser.

Både att beskriva detaljer från övergreppen i sina inlägg och att endast till exempel skriva att den här mannen är en våldtäktsman utan att beskriva själva övergreppen anser domstolarna är aspekter som talar emot försvarlighet i olika rättsfall.²⁷⁸ De olika domstolarna är självklart fria i sina bedömningar, men det blir besvärande att det i vissa domar är en aspekt som anses tala emot försvarlighet att ha haft med detaljer om det sexuella våldet medan det i andra fall tvärtom anses tala emot försvarlighet att inte ha med detaljer om det sexuella våldet.

5.4.3 Inläggets spridning

I många rättsfall var inläggens spridning stor. Jag ställer mig dock tveksam till att det helt ska läggas kvinnan till last. Många av kvinnorna har tidigare inte velat eller vågat berätta om det som de har blivit utsatta för på grund av att de vet att det tidigare har varit svårt att bli trodd på som kvinna när man berättar om utsatthet för sexuellt våld och att det ibland lett till negativa konsekvenser för kvinnan att berätta.²⁷⁹ Jag tror inte heller att kvinnorna har kunnat förstå innan publiceringen om deras inlägg kommer att spridas eller inte, om traditionell media kommer att plocka upp deras berättelse eller inte

²⁷⁸ Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18; Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18; Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19; Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18; Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

²⁷⁹ Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen'.

samt om den påstådda förövarens arbetsplats kommer att anse att det är så pass allvarligt att de beslutar att avskeda mannen.

Under hösten år 2017 när metoo-rörelsen fick sitt genomslag valde många traditionella medier att publicera namn på påstådda förövare, vilket fick betydelse för uppgifternas spridning. Senare fälldes dessutom flera redaktioner för sina publiceringar.²⁸⁰ Uppgifter i sociala medier har potential att spridas snabbt och omfattande, vilket gäller både inlägg från privatpersoner och delningar av artiklar från traditionella medier. Det föreligger dock en större tyngd bakom traditionella mediers publiceringar än att en person på sociala medier delar med sig av en egenupplevd berättelse. Man har en större tilltro till vad traditionella medier publicerar än vad privatpersoner skriver på sina sociala medier.

²⁸⁰ Metoo – hösten som förändrade Sverige, avsnitt 2 & 7.

6 Avslutande reflektioner

Uppsatsens syfte har varit att undersöka vilket utrymme som finns i gällande rätt för andra bedömningar i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen utifrån ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Syftet har uppfyllts genom besvarandet av fyra frågeställningar. De två första underfrågeställningarna, som handlar om hur den rättsliga regleringen ser ut i Sverige kring yttrandefrihet och förtal, har besvarats i kapitel tre. Den tredje underfrågeställningen, som handlar om vilka aspekter som domstolarna har lyft i försvarlighetsbedömningarna i de svenska förtalsdomarna som har koppling till metoo-rörelsen, har besvarats i kapitel fyra. Slutligen har huvudfrågeställningen, som handlar om hur man inom ramen för gällande rätt kan argumentera för andra bedömningar i de svenska förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen, besvarats i uppsatsens femte kapitel.

Sammanfattningsvis visar framställningen att det finns ett rättsligt utrymme för andra bedömningar i förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen. Jag anser att det finns flera aspekter som domstolarna hade kunnat bedöma tala för att inläggen var försvarliga. Bland annat genom att se kvinnornas inlägg som en del av en politisk och samhällsdebatterande diskussion kring sexuellt våld och som offentliggörande av missförhållanden samt även genom att till exempel beakta männens offentliga positioner, forskningen kring sexuellt våld och syftet med inläggen på ett annorlunda sätt. I vissa rättsfall anser jag att aspekterna sammantaget kunde gjort att inlägget hade kunnat bedömas som försvarligt.

Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, där sexuellt våld ingår, är ett av Sveriges sex jämställdhetspolitiska delmål.²⁸¹ De undersökta rättsfallen straffar kvinnor som har utsatts för olika typer av sexuellt våld och riskerar att leda till en ökad tystnadskultur kring sexuellt våld, vilket inte är i linje

²⁸¹ Socialdepartementet, 'Mer om jämställdhetspolitikens mål'.

med jämställdhetsmålen. Det finns därför skäl för lagstiftaren att se över förtalsbestämmelsen och vilka konsekvenser den får. Framställningen har också visat att det inte är troligt att kraftigt öka antalet fällande våldtäktsdomar.²⁸² Det kan därför även finnas skäl till att se över hur samhället bemöter och behandlar brottsoffer. Som Westmarland och McGlynn visade i sin studie är rättvisa för brottsoffer mer komplext än en fällande dom utan rättvisa hade en mängd olika betydelser för kvinnorna i studien.²⁸³

6.1 Vidare forskning

Rättsfallsgranskningen i uppsatsen är baserad på underrättsavgöranden. Om Högsta domstolen väljer att ta upp en av förtalsdomarna med kopplingar till metoo-rörelsen är det givetvis av stort intresse att analysera den och dess konsekvenser.

Även i andra länder har förtalsdomar med kopplingar till metoo-rörelsen tagits upp i domstol och kvinnorna har både friats och fällts för förtal.²⁸⁴ En komparativ studie mellan olika länders förtalsbestämmelser och förtalsdomar med kopplingar till metoo-rörelsen är därför ett intressant ämne för vidare forskning.

²⁸² Brå (2019), s. 16; Brå (2021b), s. 9–10.

²⁸³ McGlynn & Westmarland (2019), s. 185.

²⁸⁴ Se exempelvis Fox & Crouin, 'Men are suing women who accused them of harassment. Will it stop others from speaking out?'.
<https://www.fox.com/news/2019/08/28/men-are-suing-women-who-accused-them-of-harassment-will-it-stop-others-from-speaking-out/>

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1962:10 med förslag till brottsbalk.

Prop. 2013/14:47 Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetens område.

Prop. 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

Litteratur

Axberger, Hans-Gunnar (2019), *Yttrandefrihetsgrundlagarna: Yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform*, 4 uppl., Norstedts Juridik.

Bernitz, Ulf m.fl. (2020), *Finna rätt: juristens källmaterial och arbetsmetoder*, 15 uppl., Norstedts Juridik.

Brå (2019), *Våldtäkt från anmälan till dom. En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden*, rapport 2019:9, <https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e18f68/1615395291012/20>, (hämtad 2022-05-05).

Brå (2020a), *Kriminalstatistik 2020. Anmälda brott*, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa707e2d/1645429964289/Sammanfattning_anmalda_2020.pdf, (hämtad 2022-05-05).

Brå (2020b), *Kriminalstatistik 2020. Misstänkta personer*, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa7078e6/1645430736859/Sammanfattning_misstankta_2020.pdf, (hämtad 2022-05-05).

Brå (2020c), *Kriminalstatistik 2020. Personer lagförda för brott*, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa7011063/1633589880963/Sammanfattning_lagforda_2020.pdf, (hämtad 2022-05-05).

Brå (2021a), *Nationella trygghetsundersökningen 2021. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*, rapport 2021:11, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70111bd/1635317751059/2021_Nationella_trygghetsundersokningen_2021.pdf, (hämtad 2022-05-05).

Brå (2021b), *Utvärdering av Sexualbrottsgruppen i Stockholm Nord*, rapport 2021:7, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa709f00/1622188937126/2021_7%20Utvärdering%20av%20Sexualbrottsgruppen%20i%20Stockholm%20Nord.pdf, (hämtad 2022-05-05).

Bäcklund, Agneta m.fl., Brottsbalken (2021-12-01, Version 19, JUNO), kommentaren till 5 kap 1 §.

Gunnarsson, Åsa m.fl. (2018), *Genusrättsvetenskap*, 2 uppl., Studentlitteratur.

Internetstiftelsen (2021), *Svenskarna och internet 2021*, <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2021/09/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2021.pdf>, (hämtad 2022-04-03).

Jareborg, Nils m.fl. (2015), *Brotten mot person och förmögensbrotten*, 2 uppl., Iustus.

Johnsson-Latham, Gerd (2010), 'Våldtäkt – ett globalt perspektiv', ur *Antologi: Sju perspektiv på våldtäkt*, Nationellt centrum för kvinnofrid, 2010:2.

Kleinman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod', i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur.

Lundeberg Johanna (2015), *Användarvillkoren som ingen läser – så använder företagen din information*, Internetstiftelsen, https://internetstiftelsen.se/docs/Anvandarvillkoren_som_ingen_laser.pdf, (hämtad 2022-04-03).

McGlynn, Clare & Westmarland, Nicole (2019), 'Kaleidoscopic Justice: Sexual Violence and Victim-Survivors' Perceptions of Justice', *Social & legal Studies*, Vol. 28(2), s. 179–201.

Nilsson, Göran, Brottsbalk (1962:700) kommentaren till 5 kap. 1 §, Lexino 2021-01-01, (JUNO).

Peczenik, Aleksander (1988), *Rätten och förnuftet: en lärobok i allmän rättslära*, 2 uppl., Norstedts.

Sandgren, Claes (2021), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, 5 uppl., Norstedts Juridik.

Svensson, Eva-Maria (2018), 'Genusrättsvetenskap och juridiska metoder', i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur.

Övrigt

Facebook, 'Hur ställer jag in mitt Instagram-konto som privat så att det bara är godkända följare som kan se vad jag delar', <https://www.facebook.com/help/instagram/448523408565555>, (hämtad 2022-04-03).

Facebook, 'Om Facebook-grupper',
<https://www.facebook.com/business/help/786348878426465?id=939256796236247>, (hämtad 2022-04-03).

Facebook, 'Vad är Instagram?',
<https://www.facebook.com/help/instagram/424737657584573>, (hämtad 2022-04-03).

Fox, Kara & Crouin, Antoine, 'Men are suing women who accused them of harassment. Will it stop others from speaking out?', *CNN*, 2019-06-05,
<https://edition.cnn.com/2019/06/05/europe/metoo-defamation-trials-sandra-muller-france-intl/index.html>, (hämtad 2022-05-12).

Jämställdhetsmyndigheten, 'Berättelser från #Metoo-upproppen', senast uppdaterad 2022-01-15, <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/berattelser-fran-metoo-upproppen/>, (hämtad 2022-04-07).

Metoo – hösten som förändrade Sverige, Sveriges television, premiär 2021-10-05, <https://www.svtplay.se/metoo-hosten-som-forandrade-sverige>.

Nationalencyklopedin, 'me too-rörelsen',
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/me-too-rorelsen>, (hämtad 2022-04-07).

Nationalencyklopedin, 'sociala medier',
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sociala-medier>, (hämtad 2022-04-03).

Nationellt centrum för kvinnofrid, 'Sexuellt våld', senast uppdaterad 2022-04-08, <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexuellt-vald/>, (hämtad 2022-04-11).

Runevad Kjellmer, Jakob & Adelai, Amina, 'Kända feminister lanserar "Förtalskassa" – betalar när kvinnor döms för förtal', *SVT Nyheter*, 2021-03-08, <https://www.svt.se/kultur/fortalskassan-maria-sveland-lo-kauppi-skadestand-kvinnor-fortal-forovare>, (hämtad 2022-04-07).

Socialdepartementet, 'Mer om jämställdhetspolitikens mål', publicerad 2017-01-11, <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/01/mer-om-jamstalldhetspolitikens-mal/>, (hämtad 2022-04-13).

Socialdepartementet, 'Metoo ger avtryck i vårbudgeten', publicerad 2018-04-06, <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/04/metoo-ger-avtryck-i-varbudgeten/>, (hämtad 2022-04-07).

Twitter, 'How to Tweet', <https://help.twitter.com/en/using-twitter/how-to-tweet>, (hämtad 2022-05-05).

Twitter, 'About public and protected Tweets', <https://help.twitter.com/en/safety-and-security/public-and-protected-tweets>, (hämtad 2022-05-05).

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1950 s. 250.

NJA 1987 s. 285 I & II.

NJA 1987 s. 336.

NJA 2003 s. 567.

NJA 2006 s. 16.

NJA 2014 s. 808.

Hovrätter

Svea hovrätt dom 2021-03-24 i mål nr B 8626–19.

Svea hovrätt dom 2021-04-15 i mål nr B 12848–20.

Svea hovrätt dom 2021-11-29 i mål nr B 260–20.

Svea hovrätt dom 2022-03-03 i mål nr B 4674–20.

SvJT 1970 rf s. 2.

Tingsrätter

Södertörns tingsrätt dom 2018-02-20 i mål nr B 17160–17.

Gävle tingsrätt dom 2019-01-29 i mål nr B 3059–18.

Nacka tingsrätt dom 2019-07-03 i mål nr B 7995–18.

Kalmar tingsrätt dom 2019-09-18 i mål nr B 349–19.

Borås tingsrätt dom 2019-11-26 i mål nr B 2823–19.

Södertörns tingsrätt dom 2019-12-02 i mål nr B 3405–18.

Stockholms tingsrätt dom 2019-12-09 i mål nr B 1755–18.

Västmanlands tingsrätt dom 2020-02-03 i mål nr B 5865–18.

Solna tingsrätt dom 2020-03-24 i mål nr B 2985–19.

Södertörns tingsrätt dom 2020-10-20 i mål nr B 17422–18.

Värmlands tingsrätt dom 2020-10-27 i mål nr B 154–20.

Göteborgs tingsrätt dom 2020-12-21 i mål nr B 14157–18.

Göteborgs tingsrätt dom 2021-12-07 i mål nr B 8471–20.

Lunds tingsrätt dom 2021-12-15 i mål nr B 6982–20.